

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

АДКРЫТАЯ ПАРТЫТУРА НЯСВІЖА

С. 2

УБАЧЫЦЬ "...ЗАРНІЦЫ" НАД КРАЕМ АЗЁР

С. 2

ПІЯР-ХОД ПРАЗ СМАРТФОН?

С. 11

НОВАЯ ЭРА СЛУЦКІХ ПАЯСОЎ

С. 3

ЧЫМ З'ЯДНАНЫ "ВІЗІТ ДАМЫ" І "ЕУРА-2012"?

С. 7

С. 13

ВІРТУОЗНАСЦЫ!

Баль з Радзівіламі

Трэці раз у Нясвіжы пройдуць "Вечары Вялікага тэатра ў замку Радзівілаў". На тры дні — з 22 па 24 чэрвеня — прыпадае тры спектаклі і чатыры канцэрты. Ды яшчэ якія!

У дзень адкрыцця фестывалю Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Беларусі пакажа ва ўнутраным дворыку Нясвіжскага палаца сваю прэм'еру оперы "Яўгеній Анегін" П.Чайкоўскага — усяго пасля двух першых спектакляў на стацыянарнай сцэне, што адбудуцца 18 і 19 чэрвеня. У наступныя фестывальныя дні ў Нясвіжы можна будзе паглядзець аднаактовыя балеты "Кармэн-сюіта" і "Балеро" — у тым жа ўтульным дворыку, на адкрытым паветры. Завершыцца фестывальны расклад "open air", паводле традыцыі, гала-канцэртам.

Іншыя канцэрты ахопляць не толькі, як летась, гарадскую Ратушу і касцёл Божага Цела, вядомы як Фарны, але і нядаўна адкрытую Тэатральную залу ў самім замку: менавіта там прагучаць камерныя творы на вершы Уладзіслава Сыракомлі, аб'яднаныя ў праграму "Ты словы свае прысвяціў Беларусі". У касцёле ж, зразумела, выступіць хор тэатра на чале з народнай артысткай Беларусі Нінай Ламановіч, выканаўшы творы беларускіх кампазітараў XVIII — XIX стагоддзяў Осіпа Казлоўскага і Юзафа Дашчынскага. Ну а ў Ратушы, як і раней, у суправаджэнні струннага квінтэта "Серэнада" дадуць свой "сольнік на дваіх" Таццяна Трацякова і Станіслаў Трыфанаў.

"Офіс" — першы!

У Кішынёве завяршыўся I Міжнародны маладзёжны тэатральны форум. Лепшым на ім названы "Офіс" Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы ў рэжысуры Кацярыны Аверкавай.

Форум арганізаваны Міжнароднай канфедэрацыяй тэатральнага саюзаў пад эгідай і пры падтрымцы Міждзяржаўнага фонду гуманітарнага супрацоўніцтва краін — удзельніц СНД. Гледачы пабачылі 13 пастановак з Расіі, Грузіі, Малдовы, Узбекістана, Літвы, Латвіі, Азербайджана, Беларусі, Кіргізіі і Арменіі, якія прайшлі папярэдні рэгіянальны адбор экспертаў і выйшлі ў "фінал". "Офіс" абышоў латвійскі спектакль, які заняў другое месца, і армянскі, што стаў трэцім.

Варта адзначыць, ідэя правядзення такога форуму, пад час якога пакаленне маладых тэатральных твораў не проста пакажа свае работы ў "фестывальным" фармаце, але і зможа больш блізка пазнаёміцца адно з адным, прыняць удзел у агульных майстар-класах, семінарах, "круглых сталах", узнікла не "раптам". Падрыхтоўчая праца, пад час якой ладзіўся маніторынг тэатральнай сітуацыі, што складваецца ў кожнай з краін-удзельніц, доўжылася цягам трох гадоў.

Адметнасцю форуму з'яўляецца сістэмнасць: у Кішынёў з'ехаліся не толькі актёры ды рэжысёры, але і маладыя драматургі, чые творы ўвайшлі ў агульны зборнік, сцэнографы, работы якіх можна было пабачыць на выстаўцы, крытыкі, што таксама прадэманстравалі, у якім рэчышчы развіваецца прафесія. А таму яго арганізатары чакаюць, што першы вопыт натуральным чынам здолее перарасці ў працэс фарміравання агульнага тэатральна-культурнага кантэксту.

Акрамя матэрыяльных уганараванняў, пераможца атрымае і прыз-выклік: права прадстаўляць у 2012-м спектакль на Чэхаўскім фестывалі.

На здымку: сцэна са спектакля "Офіс".

Грант для Тызенгаўза

Паводле Праграмы трансгранічнага супрацоўніцтва Еўрасаюза "Латвія — Літва — Беларусь" на рэканструкцыю палаца графа Антонія Тызенгаўза ў Паставах атрыманы грант у 300 тысяч еўра.

Як вядома, восем гадоў таму пад гэтыя мэты ўжо было атрымана фінансаванне з UNESCO, і тады ў старадаўнім будынку (тут, нагадаем, сёння месціцца Пастаўская цэнтральная раённая бальніца) удалося адрамантаваць усё ўнутраныя памяшканні і нават зрабіць у ім невялікі музейны пакой. "К" пісала пра гэта неаднойчы.

Цяпер жа, па словах начальніка аддзела культуры Пастаўскага райвыканкама Аксаны Сакаловай, на атрыманых сродкі плануецца правесці ўсе неабходныя рамонтныя работы ў падвальных і паўпадвальных памяшканнях палаца. Цягам некалькіх месяцаў на плошчы ў 450 квадратных

метраў з'явіцца пакой для турыстаў, філіял краязнаўчага музея, зала камернай музыкі і, магчыма, канферэнц-зала. Дзякуючы пашырэнню музейных плошчаў, перакананы ў Пастаўскім райвыканкаме, горад будзе наведваць усё больш турыстаў як з Беларусі, так і з замежжа. І планы гэтыя — рэальныя.

Па словах Аксаны Сакаловай, усе работы плануецца завяршыць да канца бягучага года, прычым пасля ўзвядзення прыбудовы да галоўнага корпуса раённай бальніцы медыкі змогуць вызваліць палову старадаўняга будынка, пакінуўшы сабе адміністрацыйныя памяшканні, гасцініцу і кафэ "У Антонія". Усе іншыя плошчы помніка гісторыка-культурнай спадчыны будуць перададзены аддзелу культуры Пастаўскага райвыканкама.

Пра XV Міжнародны фестываль народнай музыкі "Звіняць цымбалы і гармонік", які адбыўся ў Паставах у мінулыя выхадныя, чытайце на стар. 12.

Увага!

"ГАРАЧАЯ ЛІНІЯ" па актуальных пытаннях развіцця клубных і бібліятэчных устаноў, дамоў рамёстваў.

19 чэрвеня, у аўторак, з 14-й па 16-ю гадзіну ў Інфацэнтры "Культура-інфа" будзе працаваць "гарачая лінія" з удзелам начальніка ўпраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Вадзіма ШЧЭРБІЧА.

Пад час "гарачай лініі" будзе прадоўжана абмеркаванне канцэпцыі праекта Кодэкса Рэспублікі Беларусь "Аб культуры", а таксама — развіцця клубнай, бібліятэчнай справы і народнай творчасці.

Пытанні можна задаваць па тэлефонах: (8-017) 290-22-50 і 292-99-18 — непасрэдна 19 чэрвеня, альбо загадзя — праз электронную пошту: kultura@tut.by і ў <http://www.facebook.com/kimpressby>.

Дні культуры Беларусі ў Катары ладзіліся, як вядома, у сакавіку. І вось — мерапрыемства ў адказ.

Дні культуры ў адказ

Начальнік аддзела міжнародных сувязей Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Міхаіл Кажура паведамаў "К", што 18 — 20 чэрвеня ў нашай краіне пройдуць Дні культуры Катара. Іх арганізатары — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і Міністэрства культуры, мастацтваў і спадчыны Дзяржавы Катар пры арганізацыйным садзейнічэнні Пасольства Беларусі ў Аб'яднаных Арабскіх Эміратах.

Мяркуюцца, што катарскую дэлегацыю складам да 70 чалавек узначаліць міністр культуры, мастацтваў і спадчыны Хамад Абдул Азіз Аль-Кувары.

Па словах Міхаіла Кажуры, майстры мастацтваў Катара выступяць на сцэне Белдзяржфілармоніі. А перад ёй разгорне свае шатры катарская Культурная вёска. Тут можна будзе пачаставацца нацыянальнымі ласункамі і напоямі, паслухаць гучанне катарскіх інструментаў, пабачыць вырабы рамеснікаў. Усе мерапрыемствы Дзён культуры Катара — бясплатныя. Запрашалынікі на канцэрты майстроў мастацтваў Катара можна атрымаць у касах філармоніі.

102 тэатральныя калектывы з 46 краін свету, больш за 500 спектакляў і прызнанне беларускай пастаўкі "Халстамер" паводле А.Талстога адной з лепшых на Сусветным фестывалі тэатраў лялек у Кітаі.

Лялечны "гол"

Такі вынік удзелу Брэскага тэатра лялек у форуме, арганізаваным у рамках XXI Кангрэсу Міжнароднага саюза дзяржаў тэатраў лялек UNIMA, які прайшоў у кітайскім Чэнду.

Вяршыню прафесійнага прызнання айчынныя лялечнікі атрымалі разам з калектывамі з Нарвегіі, ЗША і Кітая. Яны сталі першым калектывам з Беларусі, які прыняў удзел у кангрэсе UNIMA і Сусветным фестывалі за ўсю гісторыю арганізацыі.

Наступны фестывальны маршрут, якім неўзабаве рушыць Брэсцкі тэатр лялек, пралягае ў Тэгеран, дзе з 30 чэрвеня па 5 ліпеня ў рамках Міжнароднага фестывалю тэатраў лялек брэстаўчане пакажуць "Месяц Сальеры" ды, вядома ж, "Халстамер".

Гран-пры — "Кавалерам...!"

Беларускі рэжысёр Ігар Бышнёў перамог у намінацыі "Аўтарская работа" на XVI Міжнародным экалагічным кінафестывалі "Выратаваць і захаваць", які праходзіў у расійскім Ханты-Мансійску.

Прафесійнае журы ўразіла стужка "Кавалеры рэк, балот і лясоў", створаная на РУП "Беларускі відэацэнтр".

Фестываль "Выратаваць і захаваць" з'яўляецца адным з самых прэстыжных ды прадстаўнічых спецыялізаваных кінафорумаў на экалагічную і прыроднаўчую тэматыку. Сёлета на ім было паказана звыш 400 стужак і тэлепраграм з 30 краін, якія прадстаўлялі амаль 140 кінавытворчых кампаній.

Карціна вядомага айчыннага дакументаліста-натураліста Ігара Бышнёва з'яўляецца часткай праекта цыкла навукова-папулярных фільмаў "Казкі аб прыродзе", прызначанага для дзіцячай аўдыторыі. У 2003 годзе цыкл фільмаў аб прыродзе Ігара Бышнёва вытворчасці "Белвідэацэнтра" заваяваў Гран-пры фестывалу.

Рэаліі сучаснасці Інбелкульта

12 чэрвеня Інстытут культуры Беларусі адзначыў 20-годдзе дзейнасці. Ва ўстанове прайшла Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя "Культура Беларусі: рэаліі сучаснасці". На канферэнцыі выступіў міністр культуры краіны Павел Латушка.

Сучасныя рэаліі нацыянальнай культуры, адзначыў міністр, — у яе няўхільным дынамічным развіцці. Яго стратэгія закладзена ў Дзяржпраграме "Культура Беларусі" на 2011 — 2015 гады. Удасканалваецца арганізацыйна-гаспадарчая структура галіны, уводзяцца новыя формы яе эканамічнай падтрымкі, наладжваецца дзяржаўна-прыватнае супрацоўніцтва.

Адзін з прыярытэтаў дзейнасці, падкрэсліў Павел Латушка, — больш эфектыўнае выкарыстанне дзяржаўных грашовых сродкаў. Бюджэтная палітыка, па словах міністра культуры, павінна пераарыентавацца з кіравання грашыма, якія выдаткоўваюцца, на кіраванне вынікамі. Міністэрства ініцыіруе і рэалізоўвае рэформы, якія ўплываюць на стварэнне заканадаўчых прэферэнцый для развіцця беларускай культуры.

Краіна і надалей будзе рухацца па шляху захавання лепшых традыцый развіцця беларускай культуры. Яна будзе шырока прэзентавана за мяжой. Таму надзвычай актуальна паўстаюць пытанні якасці, канкурэнтаздольнасці ды інвестыцыйнай прывабнасці прафесійнай адукацыі, пытанні эксперту паслуг і ўсебаковай падтрымкі інавацыйных праектаў. Спры-

яць усім гэтым стратэгічным працэсам, натуральна, павінен і Інстытут.

Установу тым днём віншавалі Інстытут імя Гётэ ў Мінску, Інфацэнтр японскай культуры ў Беларусі, Цэнтр па культурна-наўсвеце Міністэрства культуры і турызму Азербайджана, а таксама Нацыянальная бібліятэка Беларусі, Мінскі гаркам прафсаюза работнікаў культуры...

Як адзначыў міністр культуры, актуальна паўстаюць пытанні канкурэнтаздольнасці, якасці і інвестыцыйнай прывабнасці прафесійнай адукацыі, пытанні эксперту паслуг і падтрымкі праектаў у сферы.

А 13 чэрвеня праца канферэнцыі была прадоўжана ў секцыях "Традыцыйная культура Беларусі", "Мемарыяльныя аспекты культуры", "Інстытут культуры Беларусі ў структуры прафесійнай адукацыі", "Інфарматызацыя і сістэмы аналіз", "Прафесійнае мастацтва сучаснай Беларусі". У рамках канферэнцыі адбыліся Рэспубліканскі савет дырэктараў абласных метацэнтраў і "круглы стол" "Кіраўнічыя практыкі і маркетынгавыя камунікацыі ў музейнай дзейнасці", у рабоце якіх прынялі ўдзел прадстаўнікі Венесуэлы і Расіі.

Інтэрв'ю з рэктарам Інстытута культуры Беларусі — на стар. 6.

Балетны "побыт" перамог

Салістка Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі Кацярына Алейнік дзямі адзначыла юбілей: акурат у дзясцяты раз стала пераможцай міжнароднага конкурсу — гэтым разам у Хельсінкі, сталіцы Фінляндыі.

Балетнымі лаўрэаткамі на міжнародных конкурсах нас не здзівіш, асабліва калі абараняць гонар краіны выпраўляецца Кацярына Алейнік. Ейная Кітры ў "Дон Кіхоце", стаўшы папраўдзе "фірменнай стравой" гэтай яркай танцоўшчыцы, скарыла ўжо ўсіх і кожнага. Па-дэ-дэ з "Дон Кіхота" (разам з партнёрам, таксама салістам тэатра, Ігарам Аношкам) было паказана і на гэтым конкурсе, які сабраў каля сотні артыстаў з больш як 20-ці краін свету. Але гэта — толькі ў першым туры. У другім трэба было выканаць сучасны нумар, пастаўлены харэографам краіны-удзельніцы, і журы з гледачамі ўбачылі "Крохкі вечны рай", нафантазаваны крэатыўным Дзмітрыем Куракулавым — мастацкім кіраўніком групы "ТАД" Гродзенскай абласной філармоніі. Трэці ж тур сумяшчаў класіку з мадэрнам, таму ў ім будучая лаўрэатка Трэцяя прэмія выканала знакамітае Падэ-дэ з "Лебядзінага возера" і мініяцю-

ру "Я і я" ў пастаўцы Дзмітрыя Залескага, які ўзначальвае сталічны тэатр сучаснай харэаграфіі "D.O.Z.S.K.I".

— Я шчыра віншую Кацю! — адказаў на наша пытанне Дзмітрый Залескі. — Гэта вельмі таленавітая артыстка, і мне вельмі прыемна, што мой нумар дапамог ёй перамагчы. Рыхтуючыся да паездкі, яна звярнула да мяне, каб я паставіў для яе што-небудзь менавіта ў разліку на гэты конкурс. Праца ішла з перапынкамі, бо Каця — вельмі запатрабаваная салістка, часта з'язджае на гастролі. Але паставілі нумар мы вельмі хутка. Паспрабавалі крыху пажартаваць — але, вядома, з сэнсам: Каця і Ігар з'яўляюцца на сцэне ў аднолькавых сукенках — як два абліччы адной жанчыны. Але адна — з вечнымі клункамі, уся ў побытавых справах, а другая — нібыта сышла з вокладкі французскага часопіса. Яны змагаюцца паміж сабой...

Ну а хто з іх пераможа, вы зможаце ўбачыць, калі 21 чэрвеня прыйдзе ў тэатр на "Вечар сучаснага балета на Малой сцэне". Там будуць паказаны не толькі абодва "хельсінскія" нумары, але і іншыя кампазіцыі, пастаўленыя Радзі Паклітару — сусветна вядомым беларускім харэографам, які цяпер мае ўласны тэатр у Кіеве, Вольгай Костэль — харэографам нашага Вялікага тэатра, Канстанцінам Кузняцовым — знымым салістам Беларускага балета, Піліпам Мазуравым — артыстам тэатра "D.O.Z.S.K.I".

Брэнд свята — Чаруня

Учора распачалося Міжнароднае свята традыцыйнай культуры "Браслаўскія зарніцы-2012".

Мерапрыемства, у якім прымаюць удзел некалькі соцень твораў з Азербайджана, Турцыі, Эстоніі, Латвіі, Літвы, Польшчы, Расіі, прафінансавана Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь, упраўленнем культуры Віцебскага аблвыканкама і Браслаўскім райвыканкамам.

Святу традыцыйнай культуры — ледзь не паўсотні гадоў. За гэты час яно падарыла раёну не адзін адмысловы брэнд. Сярод іх — Чаруня, казачны герой мясцовых паданняў і легенд. Менавіта ён натхніў юных мастакоў на правядзенне жываліснага гленэру. А яшчэ ў пятніцу працавала творчая лабараторыя "Этнамузычная

скарбонка Браслаўшчыны", прайшоў творчы вечар з удзелам замежных творчых калектываў. Яшчэ адзін брэнд свята — фольк-дыскатэка "Патанчым з Яўгенам": у мясцовым РДК працуюць аж тры Яўгены, і кожны з іх — крэатыўны вядучы танцавальных вечароў.

Сёння на будынку Браслаўскага краязнаўчага музея адкрыюць мемарыяльную дошку Отану Гедману — гісторыку і краязнаўцу, які даследаваў этнічныя цікавосткі азёрнага краю. Галоўныя падзеі суботы — харавая асамблея з удзелам лепшых калектываў вобласці, фальклорны фест і свята "На скрыжаванні пяці азёр".

Заўтра ў райвыканкаме запланаваны міжнародны інвестыцыйны форум. А ў лясаруку "Леснічоўка" пройдуць тэатралізаванае шэсце і гала-канцэрт.

У “Кампендыуме”

Беларусь як краіна-удзельніца Еўрапейскай культурнай канвенцыі далучылася да інфармацыйнай сістэмы культурнай палітыкі Савета Еўропы “Кампендыум”.

макратыі Савета Еўропы. Дамоўленаць вызначае дзеянні беларускага боку і Савета Еўропы па падрыхтоўцы інфармацыі аб стане і развіцці сферы культуры Беларусі для яе наступнага размяшчэння ў інфармацыйнай сістэме Савета Еўропы “Кампендыум”.

Кампендыум культурнай палітыкі і тэндэнцыі яе развіцця ў Еўропе з’яўляецца транснацыянальным інтэрнэт-праектам, ініцыяваным у 1998 годзе.

Сезон у Мінску і...

Улетку Белдзяржцырк вырашыў парадаваць сваіх прыхільнікаў прыёмнай навіной.

там раней выконваў трукі, у новай праграме ён падымецца пад самы купал цырка.

Нельга абмінуць увагай і нумар акрабатаў “Падкідныя дошкі” пад кіраўніцтвам Дзмітрыя Сакалова — ён будзе праходзіць пад жывы акампанемент рок-гурта “PROSPECT”. “Вядома, што працаваць пад жывую музыку складаней, — дзеліцца ўражаннем Дзмітрый, — але, у той жа час, вельмі цікава”. Ды яшчэ да шокі “АРТ-ШОКУ” далучаецца “сапраўдны арт” народнага артыста Расіі, лаўрэата міжнародных конкурсаў, артыста Маскоўскага цырка Юрыя Нікуліна на Цвяточным бульвары — Пятра Прасцяцова, які прадэманструе беларускай публіцы ставуты нумар з дрэсіраванымі каралеўскімі пудзелямі.

У планах установы — паездкі на Фестываль лацінаамерыканскіх цыркаў (дзе, у прыватнасці, артысты Белдзяржцырка выступяць і ў ролі экспертаў — членаў журы), на Французскі міжнародны цыркавы фестываль у Сэн-Поль-ле-Дакс, на цыркавы форум у Монтэ-Карла...

Рыхтуецца да адкрыцця і музей Беларускага дзяржаўнага цырка, які прадставіць публіцы ўнікальныя дакументы, узнагароды і фатаграфіі з гісторыі мінскага цырка, што, дарэчы, бярэ свой пачатак яшчэ ў XIX стагоддзі. Яскравым складнікам музея выступяць і слаўная калекцыя статуэтак клоўнаў, якую збірала Таццяна Бандарчук цягам многіх гадоў...

“Пантофлікі” — у музеі

Фільм “Пантофлікі” рэжысёра Канстанціна Фама, у стварэнні якога ўдзел прымаў “Белвідэацэнтр” і які быў прэзентаваны ў рамках Канскага кінафестывалю, уключаны ў каталог Візуальнага цэнтры “Яд Вашэм” у Іерусаліме.

Юрый Ігруша, стужка, у стварэнні якой прымалі ўдзел кінематаграфісты Беларусі, Расіі, Францыі, Чэхіі, Польшчы і ЗША, уключана ў каталог цэнтры “Яд Вашэм” па просьбе яго дырэктара Ліят Бенхабіб.

Вынікам уключэння фільма ў базу даных “Яд Вашэм” можа стаць увага да яго з боку шырокай сусветнай аўдыторыі, кінаіндустрыі, акадэмічных колаў, паказ карціны на адукацыйных мерапрыемствах.

Старт — з сенсацыі

З 14 па 20 чэрвеня ў сталічным кінатэатры “Дом кіно” праходзіць другі па ліку Тьдзень іранскага кіно.

Надэра і Сімін”, якая летась атрымала шэраг прэстыжных міжнародных узнагарод, у тым ліку прэмію “Оскар” за лепшую стужку на замежнай мове і дзве галоўныя прэміі выканаўцам галоўных роляў на “Берлінале-2011”. Таксама ў праграму Тьдня ўключаны і класічныя карціны, што даюць магчымасць атрымаць уражанне аб шляхах станаўлення іранскага кіно ў апошнія гады.

Гісторыя іранскага кінематографу налічвае больш за 80 гадоў, але яго актыўнае развіццё пачалося ў 1979-м. За гэты час кіно Ірана змянілася кардынальна, фактычна нарадзіўшыся нанова. Пачынаючы з 1980-х, кіраўніцтвам Ірана былі зроблены значныя крокі ў кірунку адраджэння кінаіндустрыі, мэты якой — стварэнне стужак з “культурным асноваваннем”, без утрымання сэнсу насілля.

Дзяржаўны суверэнітэт — гэта не толькі незалежная палітыка, моцная эканоміка ды сацыяльная стабільнасць, але яшчэ і культурны складнік. Адбудаваныя замкі і палацы, адрэстаўраваныя храмы, нацыянальная гісторыя, уваасобленая ў помніках героям і геніям, сучасны кантэкст традыцыйнай культуры і падтрыманьня дзяржавай творчыя эксперыменты, звернутыя ў будучыню, даюць нам падставы ганарыцца сваёй краінай. Справа ўмацавання культуры служыць ініцыятыва Прэзідэнта краіны Аляксандра Лукашэнкі па адраджэнні вытворчасці легендарных сліцкіх паясоў як сімвала гістарычнай спадчыны і нашага нацыянальнага брэнда. Першыя крокі па рэалізацыі гэтай ініцыятывы ўжо зроблены. Днямі ўзоры суверэнітарнай прадукцыі з матывамі сліцкага пояса, зробленыя на Барысаўскім камбінаце дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва імя А.Кішчанкі, былі зацверджаны мастацкай радай Беларускага саюза мастакоў і ў Дзяржаўным вытворча-гандлёвым аб’яднанні “Белмастпромыслы”. Камбінат гатовы запусціць узор у серыю.

“Сліцкі ўспамін”. Пра будучыню

“Сліцкі ўспамін” — для кожнага

Пракаменціраваць падзею я прашу начальніка ткацкага цэха Барысаўскага камбіната дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва Наталлю ШАСТУХІНУ.

— Над тэмай сліцкіх паясоў мы задумаліся больш як год таму. Гаворка, канешне ж, не ішла пра адраджэнне сліцкіх паясоў як мастацкай з’явы — мы проста шукалі нешта такое, што было б запатрабавана на рынку і аказалася нам пад сілу як вытворцу. Так і выйшлі на сліцкі пояс. Падкрэслію, мы не замахваемся на тое, каб рабіць сапраўдныя сліцкія паясы, паводле гістарычных узораў і з каштоўных матэрыялаў. Рэальна на сваім абсталяванні мы здольныя адукаваць дакладную імітацыю сліцкага пояса альбо ягонага фрагмента. Гэта мы сёння і робім маленькімі серыямі на вышывальнай машыне. Дарэчы, як толькі мы выйшлі на сліцкі пояс, нам адразу пачалі тэлефанаваць з іншых мастацкіх прадпрыемстваў: маўляў, што вы там прыдумалі? Я да таго, што нашы калегі адразу адчулі: справа гэтая — перспектыўная.

— Тканы сліцкі пояс робіцца на вышывальнай машыне?

— Не сліцкі пояс, а — яго дакладная да апошняй кропкі копія, сувенір паводле гістарычнага ўзору. Зразумела, на сапраўдным сліцкім поясе малюнак павінен быць тканым. Мы ж вышываем яго на гатовай шаўковай тканіне, але так, каб непрафесіяналы не ведалі, як гэта зроблена.

— Дзе рэалізуецца прадукцыя, хто яе набывае?

— Наш твор называецца “Сліцкі ўспамін”. Ён уяўляе з сябе кампазіцыю з двух пано, на якіх — фрагменты сліцкіх паясоў. Іх можна набыць у спецыяльных сувенірных крамах і галерэях традыцыйнага мастацтва. Купляюць іх звычайна дзяржаўныя ўстановы для прэзентацыйных мэт, у якасці падарункаў гасцям. Але цана падобных пано такая, што і кожны можа дазволіць сабе ўпрыгожыць “Сліцкім успамінам” свой дом. Дарэчы, пра ўсё, што мы робім (а ствараем невялікімі серыямі), можна сказаць: унікальнасць па даступнай цане.

— Чаго чакае Барысаўскі камбінат ад рэалізацыі праекта адраджэння сліцкага пояса?

— Сліцкі пояс, мяркую, і рабіць будуць у Сліцку. Наша справа ў дадзеным выпадку — сувеніры паводле гістарычных узораў. Прэзідэнт казаў пра тое, што сліцкі пояс мусяць быць у кожным доме. Калі кожны кабінет, кожную школу, дзіцячы садок, кожнае жылло ўпрыгожаць сліцкім поясам альбо яго імітацыяй, дык у нас будзе шмат працы!

Праграма адраджэння сліцкага пояса ў агульных рысах ужо фарміруецца. Найперш плануецца стварыць каталог усіх сліцкіх паясоў, потым вызначыцца адносна тэхналогіі і сыравіны, арганізаваць падрыхтоўку кадраў,

стварыць уласнымі сіламі альбо набыць за мяжой неабходнае абсталяванне, паругіцца пра сувенірную прадукцыю і, урэшце, — вызначыць, хто мае права карыстацца брэндам “Сліцкі пояс”. Усё сведчыць за тое, што справай адраджэння сліцкага пояса заняліся ўсур’ёз. Значыць, і вынікі — будуць.

— А вы не думаеце, што гэтую ідэю перахопяць нашы колішнія суайчыннікі па Вялікім Княстве Літоўскім і Рэчы Паспалітай, каб зрабіць літоўскім і польскім брэндам?

— Хутчэй, усіх апырэдзіць Кітай, чые вытворцы надзвычайна тонка адчуваюць нават лакальную кан’юнктуру. Каб часосці падобнага не здарылася, трэба, мяркую, як хутчэй заканадаўча зацвердзіць сліцкі пояс як нацыянальны брэнд, як гандлёвы знак...

А як жа Сліцкі?

Менавіта тут, на фабрыцы з гучным імем “Сліцкія паясы”, і глануецца адраджаць беларускі цуд. Хто, як не стучане, мусяць быць зацікаўлены ў інфармацыйнай раскрутцы свайго гістарычнага брэнда? Аднак кіраўніцтва РУП “Сліцкія паясы” адмовілася пра што-небудзь гаварыць, пакуль не атрымае да выканання зацверджаны план дзеянняў. Зрэшты, гэтая логіка ў гэтай “скрытнасці” ёсць...

Прыемна, аднак, што брэнд ужо працуе. Вось прыклад: на радзіме слаўных паясоў няма ніводнага іх асобніка — раней абышліся б, а зараз такая сітуацыя ўжо не лічыцца нармальнай. Таму кіраўніцтва раёна ўшчыльную падышло да вырашэння фінансаванага боку пытання дзеля набыцця рарытэта. Раённы метадычны цэнтр народнай творчасці атрымаў ад Мінскага аблвыканкама грант на развіццё традыцыйнага мастацтва і рамёстваў — для набыцця, дарэчы, абсталявання для ткацкай майстэрні. Гэта не датычыцца праграмы адраджэння сліцкага пояса наўпрост, але стрыяе мясцоваму патрыятызму і павышае ўзровень агульнай культуры ў рэгіёне.

Гама эксклюзіву

На чарзе — адраджэнне ўласнага пояса, дакладней, шырокай гамы сліцкіх паясоў самага рознага прызначэння: для аздобы сцэнічных касцюмаў, папаўнення музейных экспазіцый, для падарункаў ганаровым гасцям Беларусі і гэтак далей. Як хутка гэта можна здзейсніць? На якой тэхнічнай базе? Ці маем кадры адпаведнай кваліфікацыі? Гэтыя пытанні хвалююць усіх, хто не абыякавы да прэстыжу краіны.

Наталля Сухаверкава, якая працягла час узначальвала секцыю мастацкага тэкстылю Беларускага саюза мастакоў, лічыць, што зараз

галоўнае — вызначыцца, якім коштам, у якіх тэрмінах і для якіх мэт будзе адраджацца вытворчасць сліцкіх паясоў. “Гістарычныя сліцкія паясы, — кажа яна, — гэта вельмі дарагая рэч. Іх называлі літмімі, бо ткачы выкарыстоўвалі залатыя і сярэбраныя ніткі, а дакладней — тонкі дрот; гатовы ж пояс пракачваюцца паміж валікаў, нібыта па ім прайшлі прасам. Унікальныя ўзоры для рэпрэзентатывных мэт мусяць рабіцца так, як калісьці і рабіліся. Але для шырокага попыту патрэбна больш танная версія...”

Ала Непачыловіч, таксама спецыяліст дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, сённяшня старшыня секцыі мастацкага тэкстылю Беларускага саюза мастакоў, на гэты конт кажа: “Сліцкі пояс — шэдэўр, а шэдэўры — непаўторныя паводле вызначэння. Можна толькі максімальна наблізіцца да той якасці выканання і мастацкай выразнасці...”

Беручы да увагі, што тэхналогія вытворчасці сліцкіх паясоў страчана, пачынаюць на думку Алы Непачыловіч, дзевяццацца з дзюдаў — з арганізацыі навукова-творчай лабараторыі, у штаце якой будзе гісторыкі мастацтва, тэхналагі-мастакі, найбольш дасведчаныя ў гэтым пытанні. Калі вывучыць усё, што датычыцца сліцкіх паясоў, у нашых зборах і архівах, у бліжнім замежжы, пажадана — у краінах Усходу, адкуль да нас прыйшлі залататканяныя паясы, — дык нейкі вынік будзе абавязкова. І ўжо самі гэтыя доследы стануць здабыткам нашай навукі і культуры. “Але ў любым выпадку, — удакладняе Ала Непачыловіч, — штосьці дзевяццацца вынаходзіць наноў”.

Яшчэ адно пытанне — кадры

На думку Алы Непачыловіч, калі вытворчасць будзе наладжана, ткаць паясы змогуць майстры з сярэдняй спецыяльнай адукацыяй. Але на першай стадыі гэтым павінны займацца тыя, хто вывучаў ткацтва ў вышэйшых мастацкіх навучальных установах, ды яшчэ пасля дыплома прайшоў спецыяльную падрыхтоўку па тэме “Сліцкія паясы”.

Паколькі спадарыня Ала сама выкладае ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце культуры і мастацтваў, рыхтуе спецыялістаў па ткацтве, пытаюся, ці варта наладзіць падрыхтоўку кадраў для праекта адраджэння сліцкага пояса менавіта ў гэтай ВНУ.

“Пры неабходнасці — чаму ж не? Здолам, — зазначае Ала Непачыловіч. — Справа ў тым, што ва Універсітэце мы працуем у рэчышчы народнай традыцыі і рыхтуем спецыялістаў, якія мусяць гэтую традыцыю доўжыць. У Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, на кафедры тэкстылю, — іншы ўхіл: там любяць эксперымент. Сліцкі пояс у гістарычным сэнсе — гэта традыцыя, але яго адраджэнне — творчы эксперымент. Галоўнае, каб будучыя майстры прайшлі адпаведны курс паслядыпломнага навучання і спецыялізацыі”.

Як кажуць у такіх выпадках, адлік пайшоў. Сувенір, зроблены ў Барысаве, мае настальгічную назву “Сліцкі ўспамін”. Цяпер можна ўпэўнена казаць, што гэта — “ўспамін пра будучыню”...

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ
На здымках: узор сувенірнай прадукцыі з Барысаве; узоры сапраўдных сліцкіх паясоў.

Цягам мая ў шэрагу раёнаў Гродзенскай вобласці здарылася тры пажары на помніках гісторыка-культурнай спадчыны. Прычым старадаўнія будынкі загараліся з розных прычын: з-за людской неахайнасці, невыканання правілаў пажарнай бяспекі або нават падпальваліся злодзеямі...

Палац у Жамыслаўлі, на шчасце, пацярпеў ад пажару нязначна.

Вынікі чарговай "птушачкі"

Факты на папалішчах трох майскіх пажараў

здарылася гэта з-за парушэння тэхнікі бяспекі пры правядзенні работ па дэмантажы труб ацяплення ўласнікам сядзібы СВК "Суботнікі"... Натуральна, што пасля распедавання ўсіх нюансаў справы вінаватая будучь прыцягнута да адміністрацыйнай адказнасці.

А яшчэ двума тыднямі раней, вечарам 6 мая, на той жа Гродзеншчыне здарыўся пажар у вёсцы Жупраны Ашмянскага раёна. Згарэла драўляная прыбудова да касцёла Святых Пятра і Паўла, якая выкарыстоўвалася для захоўвання гаспадарчага інвентара. Дзякуючы намаганням пажарных, агонь да касцёла — помніка архітэктуры XIX стагоддзя — не дараўся. Мяркуюцца, што прычынай пажару стаўся падпал. Зараз вядуцца пошукі вінаватага. А праз два дні, 8 мая, здарыўся пажар у былой сядзібе О'Руркаў, што ва Усялюбе Навагрудскага раёна. У выніку ад гістарычнага будынка засталася толькі адна сцяна. Прычыны пажару, як паведамлілі "К" у адзеле культуры Навагрудскага райвыканкама, зараз высвятляюцца.

Пагадзіцеся, статыстыка — жахлівая: за месяц — тры пажары ў вобласці, дзе, як вядома, захавалася найбольш помнікаў даўніны. Але якім чынам гэта патлумачыць: незвычайным і нешчаслівым збегам абставін ці нечым іншым? Давайце паразважаем. Думаю, ні для каго не з'яўляецца сакрэтам той факт, што многія аб'екты гісторыка-культурнай спадчыны, якімі павінны ганарыцца (і ганарацца!) беларусы, стаяць нярэдка без догляду, а калі і даглядаюцца, дык, як кажуць, для прыліку ці для "птушачкі".

Да прыкладу, зразумела, што па выніках гэтых надзвычайных здарэнняў — пажараў у сядзібах на Гродзеншчыне — будучь прыняты адпаведныя меры. Гэта пацвердзіла "К" і галоўны спецыяліст упраўлення культуры Гродзенскага абласнога выканаўчага камітэта Алена Клімовіч, якая адзначыла, што напрыканцы чэрвеня адбудзецца пасяджэнне каардынацыйнага савета аблвыканкама, дзе разгледзяць шматлікія пытанні, у тым ліку — і па прадухіленні пажаранебяспечных выпадкаў на аб'ектах гісторыка-культурнай спадчыны. Таксама абавязкова будучь разасланы лісты ва ўсе райвыканкамы Гродзеншчыны, каб на месцах яшчэ раз звярнулі ўвагу на неабходнасць забеспячэння пажарнай бяспекі ва ўсіх старадаўніх будынках.

Пэўна, падобныя захады — той неабходны мінімум мер, якія і павінны цяпер прыняць адказныя за ахову гісторыка-культурнай спадчыны на Гродзеншчыне. Пытанне ў іншым: ці дастаткова гэтых захадаў, каб прадухіліць магчымасць узнікнення іншых пажараў у старадаўніх будынках вобласці ці, шырэй, — на Беларусі? Ці не стануць гэтыя мерапрыемствы чарговай "птушачкай"?

Пытанне, пэўна, рытарычнае. І вось чаму. Як вядома, летась Генеральная пракуратура Беларусі зладзіла праверкі выканання заканадаўства ў справе аховы аб'ектаў гісторыка-культурнай спадчыны ва ўсіх абласцях краіны. На пачатку бягучага года вынікі працы раённых пракурораў сталі вядомыя шырокай грамадскасці. У прыватнасці, высветлілася, што ў шэрагу раёнаў Беларусі на помніках даўніны не выконваюцца ўмовы пажарнай бяспекі: у многіх старадаўніх будынках не ўстаноўлена аўтаматычная пажарная сігналізацыя ці засцярога ад маланкі або громаадвод, а драўляныя канструкцыі часцяком не праходзяць апрацоўку спецыяльнымі супрацьпажарнымі рэагентамі. Таксама парушаюцца правілы ўсталявання і эксплуатацыі электраправодкі ды зафіксаваны выпадкі, калі памяшканні аб'ектаў спадчыны былі не поўнаасцё ўкамплекта-

Здавалася б, інфармацыйнае забеспячэнне гістарычных адметнасцей — гэта проста, як веласіпед. Журналіст або капірайтар піша пару абзацаў "папулярным" стылем, дызайнер змяшчае іх на прыгожым фон і дадае архіўныя выявы... І цікаўны мінак абавязкова прыпыніцца ля стільнага шчыта, а потым зірне на непрывабныя руіны зусім іншымі вачыма. Тым не менш, у абноўленым не так даўно Лошыцкім парку вырашылі адмовіцца ад стандартных падыходаў. І пераканаўча давалі, што звычайныя інфармацыйныя таблічкі могуць быць сапраўднымі творами канцэптуальнага мастацтва. Толькі вось... Ці патрэбна тое?

Кантэйнеры на подыуме

Як "сучаснае мастацтва" "пасялілася" ў Лошыцы?

Лошыцкі парк у гэтую пару падаецца сапраўды "райскім кутком": птушкі спяваюць, сонейка свеціць, свежая зеляніна вылучае дзівосныя водары... Шапчыруючы няспешнаю хадюю, згадваеш, што на тэрыторыі колішняй сядзібы знаходзіцца цэлая пloidма архітэктурных і археалагічных помнікаў. Пра апошнія з нядаўняй пары нагадваюць мажыныя літвыя шылды, устаноўленыя на адмысловых цагляных подыумах-пілонах.

Настрой добры, ты нікуды не спяшаешся... Таму ахвотна падыходзіш бліжэй і ўглядаешся ў манументальна ўвасобленыя літары. Чытаеш: "Археалагічны аб'ект-паселішча XVII — XVIII стагоддзяў (рэшткі сельскіх паселішчаў) — адносіцца да позняга Сярэднявечча. Выяўлены ў 1991 г. Плошча тэрыторыі паселішча — 1,8 га — абазначана валунамі".

З цяжкасцю "ператравіўшы" інфармацыю і задумаўшыся, чаму Сярэднявечча ў Лошыцы так зацягнулася — ажно да XVIII стагоддзя, — ты ўсё яшчэ спадзяешся на падрабязнасці. Вось бы ўявіць, як выглядалі сельскія паселішчы за дзедашведам! Балазе настрой — добры, спяшацца няма куды... Але тыя некалькі "маркіровачных" камянёў, якія і сапраўды можна знайсці ў густой траве, наўрад ці здатныя папоўніць твой багаж ведаў.

Ідучы далей, мімаходзь заўважаеш яшчэ адзін подыум з шылдай, якая пазначае археалагічны помнік часоў Кіеўскай Русі. За дзесяць метраў ад яго — кантэйнеры для смецця. Думаецца, такое суседства — гэта зусім не якасці недарэчнасць, а вытанчаны мастацкі жэст, што ставіць за мэту актуалізаваць бінарную апазіцыю *sacrum et profanum*.

Маршрут маціёну прыводзіць цябе да рэшткаў млына — любімага месца фатографу і... альпіністаў. Ён таксама забяспечаны подыумам і шылдай. Тэкст — узор лагідарнасці. З яго мы даведваемся, што вядзаныя млын "...пабудаваны ў 1901 годзе па праекце І.Каселя".

— Ага, Каселя! — захоплены выгукне з гэтай нагоды шараговы мінак. — Я так і думаю! Адрозна пазнаў...

Лішне казаць, што гэтае прозвішча вядомае ў нас літаральна кожнаму школьніку — у адрозненне ад інтэрнэт-пошукавікоў, якіх з такой нагоды нават і турбаваць не мае сэнсу, бо нічога яны не скажуць... Не выклікае ніякіх сумневаў і тое, што прыгожая каваная агароджа, што з нядаўняга часу атачае млын, з'явілася там выключна з мастацкіх меркаванняў. Шыкоўны новы элемент выдатна кантрастуе з парэптанымі, так пагэтулі і не закансерваванымі, руінамі. А кантраст і парадокс — вельмі важныя складнікі

contemporary art. І толькі не-вук будзе папракаць аўтараў гэтай задумы ў яе непрактычнасці: маўляў, агароджу лёгка пераадолець нават дзіця. Культурны ж чалавек разумее, што арт-аб'ект

і не мусяць быць утылітарным.

Вядома, можна было проста павесіць шылду, якая папярэдзіла б, што выпрабаванне на трываласць аварыйных руін не толькі робіць шкоду ім самім, але здатнае пашкодзіць і здароўю выпрабавальнікаў. Думаецца, большасць да такіх парад прыслухаліся б. Аднак... Пагадзіцеся, гэта было б зусім не ў рэчышчы сучаснага мастацтва.

Нарэшце, падыходзім да рэшткаў капліцы, што ўзвышаюцца на маляўнічым пагорку. Летась апошняя была закансервавана, але досыць сціплыя канструкцыі не пратрывалі і адну зіму ды прадстаўлены сёння таксама ў выглядзе рэшткаў. Затое побач красуецца масіўная шылда, якая мае наступны змест: "Будаўніцтва родавай капліцы Прушынскіх адносіцца да XVIII ст. Яе вобраз захаваўся ў акварэлі XIX ст. Ю.Пешкі".

Чалавек, які мысліць стандартна, напэўна, змясціў бы тут шчыг з рэпрадукцыяй той самай акварэлі мастака Юзафа Пешкі — замест таго, каб манументальна ўвекавечваць сам факт існавання малюнка. Мы б займелі магчымасць на свае вочы ўбачыць, як выглядала капліца 200 гадоў таму. Але паслядоўны канцэптуаліст ніколі не апусціцца да такой банальшчыны. "Класічны прыём" канцэптуальнага мастацтва — замена выявы прадмета словам, якое яго абазначае. Прычым самы цымус — увасобіць гэтае слова прыгожа і манументальна, у неоне або бронзе...

Іранізаваць тут можна было б і далей, каб не адна акалічнасць: тая самая капліца — не што іншае, як фамільная пахавальня. Гэта тое ж самае, іх і могілкі. І таму для фотасесій і купальнікаў такое месца не надта падыходзіць. Тым не менш, яны ладзяцца пастаянна. У ацалелай нішы ўбачыць купку смецця — літаральна там, дзе некалі стаяла труна...

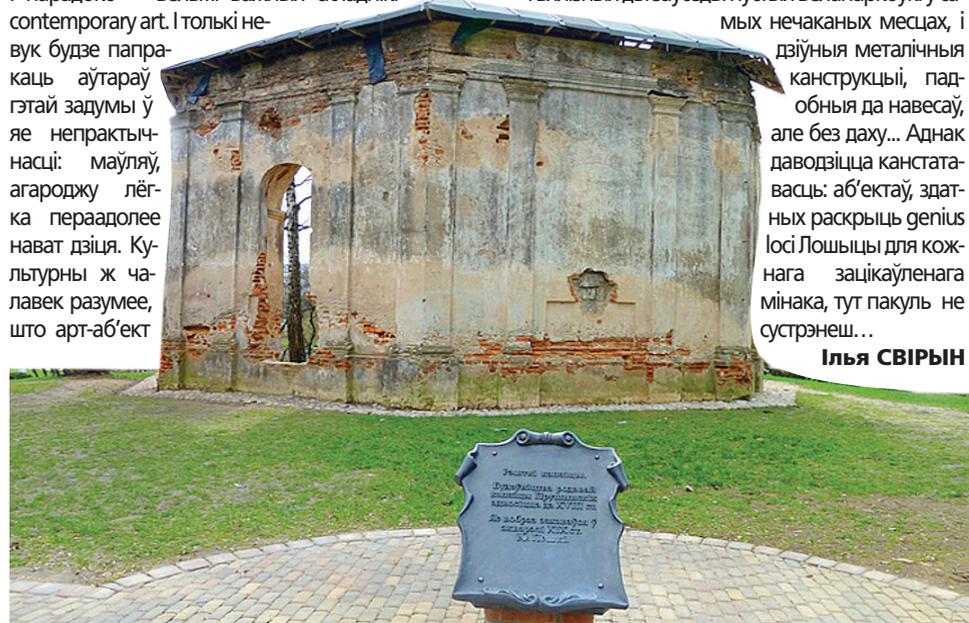
Тут можна да бясконцасці папракаць нашых суграмадзян у бескультур'і. Але можна паставіць пытанне іншым чынам: ці было зроблена ўсё належнае, каб даходліва патлумачыць ім гісторыю і дух гэтага месца?

Адлюстравачь надзвычай багатую гісторыю ды міфалогію Лошыцкага парку можна зусім не толькі з дапамогай звычайных інфармацыйных шчытоў (якія, мабыць, усё ж таннейшыя за шылды ды пілоны). Арсенал сродкаў тут уяўляецца самай разнастайнай і скульптурнай (з тых жа валуноў), і аб'екты, і графіці, і лэнд-арт... Але — толькі з адной умовай: каб гэтыя сродкі сапраўды "працавалі", каб яны правакавалі цікавасць да мінуўшчыны і маглі наталіць яе хаця б мінімальнымі ведамі.

На тэрыторыі парку сёння можна ўбачыць вельмі шмат усяго: і шырачэзны "праспект" з пліткі, і вільзныя ды заўсёды пустыя велопаркоўкі ў са-

мых нечаканых месцах, і дзіўныя металічныя канструкцыі, падобныя да навесаў, але без даху... Аднак даводзіцца канстатаваць: аб'ектаў, здатных раскрыць геніюс Іосі Лошыцы для кожнага зацікаўленага мінака, тут пакуль не сустранеш...

Ілья СВІРЫН

Рэшткі фамільнай пахавальні Прушынскіх у Лошыцы і яе надзіва сціслая рэпрэзентацыя.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ
Фота Гродзенскага абласнога
упраўлення МНС

Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне грывнуў сёлета для многіх "нечакана". Хтосьці не паспеў "перайсці" следам за форумам на яго штогадовае правядзенне (замест ранейшага біенале — раз на два гады), іншыя — не ўцямілі, што леташні жнівеньскі расклад — часовы і пастаяннае маладзечанскае "месца ў календары" засталася чэрвеньскім. Можна, з-за гэтай "неперабудовы" свядомасці — і тыя праблемы, з якімі сутыкнуўся сёлетні песенны форум?

Учора і сёння тыя, хто не даехаў да Маладзечна, глядзяць тэлеверсію трох вечароў. Гэта "песняроўская" рок-опера "Курган" Ігара Лучанка, адноўленая Андрэем Скарынкіным з выкарыстаннем на відэа ілюстрацый Арлена Кашкурэвіча, запрашэннем шматлікіх музыкантаў (Князёўна — Вікторыя Алешка, Князь — Вячаслаў

тывалі не сціхалі эмацыйныя, палымныя дыскусіі: куды знікаюць лаўрэаты? Чаму мы іх больш нідзе не бачым? На іншых конкурсах, дарэчы, існуе добрая традыцыя запрашаць лаўрэатаў мінулых гадоў. Гэта карысна для ўсіх бакоў: конкурс такім чынам быццам "прымярае" выканальніцкую планку, лаўрэаты ж не павінны "раслабляцца" (званне, як-ніяк, абавязвае), ну а глядач атрымлівае дадатковую порцыю эстэтычнай асалоды. Ці, можа, наадварот, што таксама карысна — "для параўнання": маўляў, так было і так стала.

У Маладзечне падобная традыцыя таксама існуе! Але — адно для тых пераможцаў, якія працуюць у складзе Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі. Для астатніх, падобна на тое, месца ў фестывальных праграмах не хапае. Ці яны туды не надта і імкнуцца? Праўда, леташнюю пераможцу — Кацярыну Худзінец — "вычпіла" рэдакцыя газеты "Авацыя" Палаца культуры г. Маладзечна, змясціўшы з ёй інтэрв'ю. Але ж газетныя старонкі ў стане перадаць думкі, а не спевы!

трагедыянасю "Перапёлачкі"; Кацярына Ганчарова з Гродзеншчыны (Трэцяя прэмія), якая змагла адысці ад капіравання Ірыны Дарафеевай у песні "Азярцо" Дзмітрыя Даўгалёва на словы Уладзіміра Пецюкевіча ды скарыла эмацыйнасю ў "Баладзе пра маці" Івана Кузняцова. Не абмінем і такіх адметных прадстаўнікоў Мінішчыны, як Аляксандр Саванец, Бажэна Янкевіч (абое — навучэнцы Мінскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў), а таксама мінчаніна Яўгена Герасімовіча.

Дазволім сабе яшчэ некалькі заўваг і прапанов. Калі адным з конкурсных мінушаў традыцыйна застаецца недахоп добрых прафесійных песень, дык чаму б не вылучыць "абавязковы рэпертуар"? Пад фанэграму "мінус адзін" удзельнікі маглі б спяваць любую беларускамоўную песню беларускіх аўтараў (гэтую ўмову, дарэчы, выконвалі не ўсе: гучалі і песні не беларускіх аўтараў, але беларускамоўныя). А з аркестрам — песню, абраную з рэкамендаванага спіса. Як на акадэмічных конкурсах: з аркестрам ніхто не выконвае свае ўласныя творы — толькі

такія ўжо "стадыённая", каб не быць у ёй пачутымі.

Што ж да рэпертуару, дык большасць песень эстраднага блока — зноў-такі, невядомага гатунку. Можна, менавіта так мы і прывіваем густы? Заўважнай была і яшчэ адна акалічнасць: аднастайнасць. Тэматыка дзіцячых беларускамоўных песень — скрозь патрыятычная. Але — няўжо не могуць быць на конкурсе ці фестывалі беларускамоўныя песні на ўсе астатнія тэмы, якія хвалююць дзятву?..

Ну а сярод "самага-самага" пазітыву адзначу народную дзіцячую студию "Натхненне" з Клецка, якая прадэманстравана саламяныя спаднічкі, сукенкі, фартушкі — адметныя дзівочыя саламяныя строі, годныя таго, каб іх паказваць на тым жа "Славянскім базары ў Віцебску". Аў, рэжысёры!

Растаялі феерверкі. А "за кадрам" — песні ды праблемы?

Зноўку "Маладзечна" наступіла... нечакана

Статкевіч) і Дзяржаўнага ансамбля танца Беларусі, які акрамя ўдзелу ў праекце даў свой сольнік. Гэта і заключны гала-канцэрт "Залатая калекцыя беларускай песні", падрыхтаваны Маладзёжным тэатрам эстрады, і канцэрт адкрыцця фестывалю з урачыстымі прамовамі і праграмай "Дзве яркія зоркі" Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі пад кіраўніцтвам народнага артыста краіны, прафесара Міхаіла Фінберга (мастацкага кіраўніка фестывалю і старшыні журы конкурсу). Згаданую праграму, прысвечаную 130-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа і названую так паводле новай песні Эдуарда Зарыцкага, можна было пачуць таксама ў прамым эфіры Беларускага радыё. Мы ж спынім увагу на тым, што засталася "па-за кадрам" і што выклікае найбольшыя пытанні, хвалюючы не толькі ў час святых феерверкаў.

Куды сыходзяць лаўрэаты?

Конкурс у рамках фестывалю заўсёды лічыцца "эпіцэнтрам" апошняга, яго драматычнага стрыважэння ды галоўнай інтрыгай. Так сталася і сёлета. З адной толькі папраўкай: прайшоўшы, паводле традыцыі, напярэдадні ўрачыстага адкрыцця, ён так і застаўся "дзесьці ў мінулым", нават не вывёўшы на сцэну амфітэатра пераможцаў.

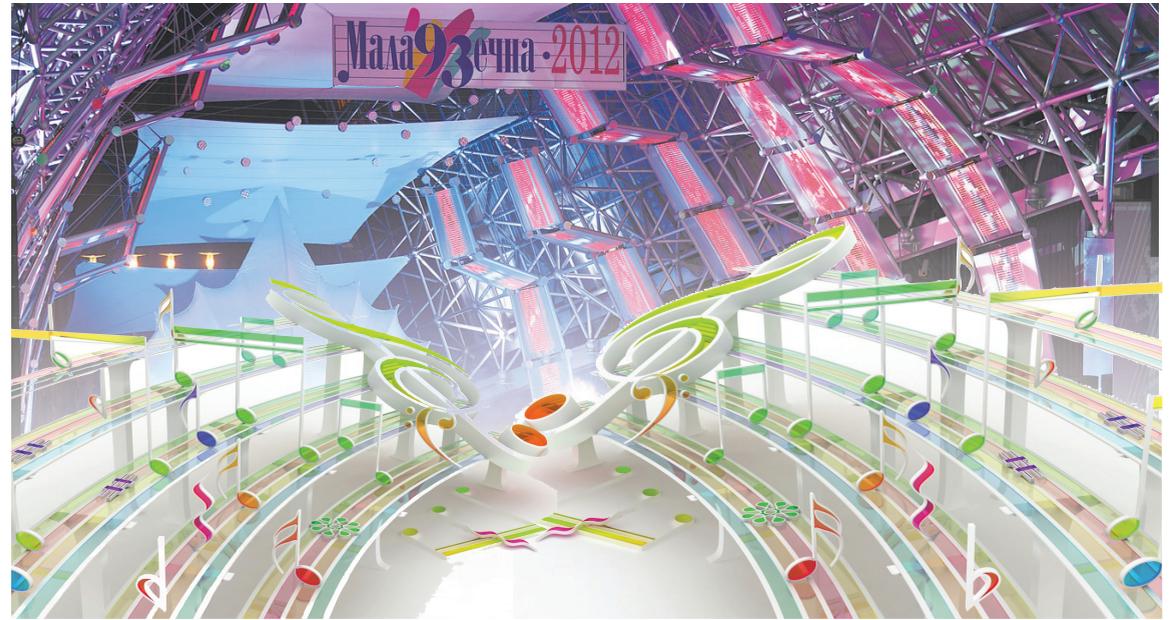
Можна ўсё спаіць на заняццях саміх канкурсантаў: адпяваюшы, яны спяшаліся дадому. Тым больш, пачатак чэрвеня — час іспытаў у старшакласнікаў і студэнтаў. Але, ад'язджаючы, пераможцы ўсё ж запыталіся: маўляў, мы толькі дыпламы свае атрымаем ці нешта спяём? Пераканаўшыся, што спяваў ад іх не чакаючы, забіралі дыпламы без урачыстасцей, зазіраючы на хвілінку ў прыёмную Палаца культуры...

Дык хто ж тых пераможцаў будзе ведаць, акрамя іхніх калег ды спецыялістаў? А між тым, на фес-

тывалю і сёлетнімі лаўрэатамі, думаю, будзе яшчэ горш. Некаторым з іх, прызнацца, проста пашанцавала, што "на вялікай публіцы" ў амфітэатры спяваць было не трэба. Не, агульны ўзровень конкурсу быў вельмі і вельмі добры! Не было фальшу, крыку замест спеваў, больш было музычнасці, асэнсаванасці — асабліва ў параўнанні з леташнім конкурсам і сёлетнімі адборамі на "Новую хвалю" ды "Славянскі базар у Віцебску".

Цяжка, папраўдзе немагчыма было вызначыць уладальніка Гран-пры, бо адразу выявілася цэлая чарада адметных, выдатна падрыхтаваных дзятчат і юнакоў, якія маглі б прэтэндаваць на ўзнагароды. Журы, падобна на тое, вырашыла пайсці па шляху дэмакратызму і падтрымаць "несталічных" выканаўцаў. Яно, можа, і добра, але ўзровень усяго конкурсу ды прафесіяналізм яго пераможцаў прыйшлі ў супярэчэнне. Бо нельга вылучаць адно за тэмбр голасу, калі спявак не ведае, што яму рабіць са сваімі прыроднымі данымі, як тым голасам "кіраваць". Можна шмат папікаць канкурсантаў, што яны не ўмеюць падбіраць рэпертуар, не ўключаючы у яго песні, якія сталіся нацыянальнай класікай, замяняючы іх "местачковымі" кампазіцыямі незразумелага гатунку. І калі пераможцам становіцца той, хто прывозіць на конкурс дзве песні аднаго аўтара — як гаворыцца, "местачковага гатунку", — дык гэта таксама, відаць, "кіраўніцтва для дзеяння", адрасаванае будучым канкурсантам.

Спрабуючы спалучыць слова са справай падтрымкі творчай моладзі, вылучым такіх выканаўцаў, як Настасся Філіпава з Віцебшчыны (Другая прэмія), быццам народжаная для выканання балад (асабліва тых, якія калісьці спявала яе старэйшая сястра Марына); Аляксей Чорны з Магілёўшчыны (Другая прэмія), што пасля колішняга "заваднога" танцавальнага рэпертуару ўразіў

прызнаную класіку. А сольна — калі ласка, можна ўключыць у праграму і штосьці сваё.

Узнікла пытанне і фінальнай песні, якая завяршала б конкурс на праўдзю высокую ноч, незалежна ад рэпертуару ды ўзроўню апошняга ўдзельніка. Такая традыцыя існуе на многіх конкурсах — гэтуна, прыдалася б яна і ў Маладзечне.

Ах, дзеці-дзеці, куды ж вас падзеці...

Традыцыйны канцэрт юных выканаўцаў, сёлета названы "Край мой родны!", нікога не пакінуў абыякавым. Дзеці кранаюць заўсёды, нават калі дзесьці штосьці "не дацягваюць", бо выраतोўвае дзіцячым непасрэднасць. Усё гэта было і сёлета — цэлае мора эпітэтаў можна адрасаваць і арганізатарам, і ўсім кіраўнікам шматлікіх дзіцячых калектываў, і кожнаму з удзельнікаў. Але ж — мы дамовіліся агучваць праблемы.

Таму, пры ўсіх ухваленнях, зноў звярну ўвагу на рэпертуар. І на спевы жыўцом. Вядома, што гала-канцэрт, дзе спявакі і калектывы змяняюць адно аднаго, патрабуе дадатковых высілкаў для жывога гучання. Але — навошта прывучаць дзятву "фанерыць"? Тым больш, што зала Палаца культуры не

няўжо такая "дэманстрацыя мод" у нацыянальным стылі не будзе патрабаванай?

Тэатральная "бочка з лыжкай"

Сапраўдны сюрпрыз падрыхтаваў Мінскі абласны драматычны тэатр: яго прысвячэнне Янку Купалу і Якубу Коласу сталася адным з самых яркіх фестывальных уражанняў. Ды толькі хто ж так пірыць добрае пачынанне? У праграме гэты праект быў пазначаны як літаратурна-музычны вечар "Паэзіі чароўная краса". Жанр і назва — абсалютна "непрадавальныя", як скажа любы прадзюсар. На справе ж — сапраўдны спектакль са сцэнаграфіяй, касцюмамі, відэавывамамі, што суправаджаюць усё дзеянне, заснаваны на вершах, песнях, звестках пра паэтаў, на тэатралізаваных фрагментах і пластыцы (аўтар сцэнарыя і рэжысёр — Сяргей Карзей). А галоўнае — разам з маладзечанцамі ўдзельнічалі народныя артысты Беларусі, зоркі Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы Марыя Захарэвіч і Генадзь Аўсяннікаў, выступленні якіх сталіся сапраўднай кульмінацыяй дзеі.

Асабліва сць драматургіі гэтага праекта ў тым, што вечар, як мне падалося, можа ісці і без устаўных "гасцявых" нумароў, і з іншымі запрошанымі зоркамі. Нават замежнымі — галоўнае, каб гэтак жа таленавіта чыталі купалаўскія ды коласаўскія радкі. "Сюжэтная" канва пабудавана на лагічнай паслядоўнасці: прырода — чалавек — народ. Каб стварыць відэашэраг, тэатр звяртаўся па матэрыялы ў музеі, самастойна рабіў лірычныя відэамаляўкі мясцін, звязаных з жыццём і творчасцю паэтаў, гэтак жа рупліва адбіраліся самі творы і іх фрагменты. Адрэпеціравана ўсё так, быццам спектакль трывала ўтрымліваецца ў рэпертуары, праходзячы па некалькі разоў на месяц. Дык няўжо ўсё гэта — паказалі да фестывалю, ды і хопіць?

— Мы запрасілі на прэм'еру кіраўніцтва і выкладчыкаў шматлікіх школ, — праясніў сітуацыю дырэктар тэатра Юрый Крывенькі. — Ды не ўсе, відаць, палічылі, што ім гэта трэба. Але мы зрабілі відэазапіс. Выдадзены на кампакт-дыску, ён мог бы таксама выкарыстоўвацца як "наглядны дапаможнік" для навучэнцаў і ўсіх зацікаўленых...

Зроблены прафесійна, з вялікай любоўю да беларускага слова, праект здольны выклікаць такую ж любоў да творчасці славуцых паэтаў, жаданне перачытаць іх старонкі. Дый у песнях, калі іх выконвалі (між іншым, жыўцом) драматычныя акцёры, на першы план выходзіў паэтычны тэкст — і яго сэнс. Што ж нашы школы — скончылі вучэбны год, а да наступнага яшчэ далёка? Але ж выхаваўчы працэс не мае перапынкаў ці "канікул".

Што ж, як кажучы у такіх выпадках, "будзем спадзявацца"... Найперш — на тое, што наступны фестываль пазбавіцца ўсіх сёлетніх праблем, выкліканых, "будзем спадзявацца", усяго толькі каляндарным пераносам фэсту з адпачынкава-лагоднага жніўня на "іспытны" чэрвень...

Надзея БУНЦЭВІЧ

— Ці здолела ўстанова стаць навуковай? Інакш кажучы, ці маеце вы ўмовы сістэмна займацца аналізам спраў у сферы культуры і іх прагназаваннем?

— Давайце усё ж вывучым "жанр". Інстытут — дзяржаўная ўстанова адукацыі. А апошняй, безумоўна, павінны займацца навукоўцы... Так, функцыя ў нас — дваістая: з аднаго боку, мы займаемся дадатковай адукацыяй і перападрыхтоўкай, павышэннем кваліфікацыі спецыялістаў, з іншага — выконваем функцыі галіновага даследчага інстытута... Дык вось, на адукацыйнай кафедры сёння працуюць чатыры прафесары. Гэта, лічу, салідны патэнцыял для таго, каб адпавядаць патрабаванням часу.

— А ці ёсць гэты ж патэнцыял для навукова-метадычнага забеспячэння рэгіёнаў?

— Паверце, шмат пра гэта думалі... У акадэмічным Інстытуце мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору працуе шмат дактароў навук. Але ці можна запрасіць іх да супрацы на падрыхтоўцы патрэбнага нам палажэння або заканадаўчага праекта? Яны могуць гэта зрабіць? Не, бо "жанр" дзейнасці ў іх іншы... Нам жа патрэбна аналітыка, скіраваная і на асэнсаванне практыкі, і на грунтоўны тэарэтычны прагноз.

— Атрымаеце, гэтым кірункам дзейнасці Інстытут змушаны займацца з нуля?

— Ну, мабыць, гэта рэзка сказана. Так, наша ўстанова як самастойная адзінка ўзнікла паўтара года таму, тым не менш, людзі тут працуюць з 1991-га і складаюць касцяк нашага сённяшняга калектыву. Я не асмеліўся б сцвярджаць, што яны нічога не зрабілі... Іншая справа — нам неабходна выходзіць на якасна новы ўзровень. На саветах дырэктараў абласных метадычных цэнтраў, якія перыядычна ладзяцца ў Інстытуце, пастаянна гучыць думка пра тое, што метадыст (і наш, і рэгіянальны) павінен быць генератарам ідэй, не толькі тэарэтыкам, але і практыкам высокага кшталту. Мала прыдумаць — неабходна яшчэ і справу так арганізаваць, каб рэалізаваць з поспехам любы праект... Безумоўна, такіх спецыялістаў пакуль хранічна не хапае.

— І як выходзіце з сітуацыі?

— Шукаем сваю нішу і тых унікальных спецыялістаў, якія здольныя працаваць у метадычна-навуковым жанры. Так у нас з'явіліся кандыдат філасофскіх навук Валянціна Іўчанка, якая кіруе цэпем аддзелаў навукова-метадычнага забеспячэння, доктар філалагічных навук Адам Мальдзіс — супрацоўнік аддзела міжнароднай і сацыякультурнай дзейнасці. Забіраем сабе пяць магістрантаў БДУКІМ. Словам, акцэнт будзем рабіць на навуку, але не на кабінетную, а на, так бы мовіць, прыкладную. На падставе сістэмных сацыялагічных зрэзаў сітуацыі ў сферы культуры неабходна без прамаруджвання выдаваць практычныя тэхналогіі, скіраваныя на генерыванне ідэй.

— Карацей, інстытуцкай навукова-практычнай школы пакуль няма?

— Яе фарміраванне — наш найпершы абавязак. Месяцаў сем-восем таму на рэктарце была пастаўлена задача: распачаць выпуск "Весніка Інстытута культуры Беларусі". І мы зрабілі

гэтае навукова-практычнае выданне. Большасць публікацый у ім належыць нашым супрацоўнікам. Урэшце, паважаць нас будуць не за "паперазварот" (што таксама, натуральна, важна), а за канкрэтнае напаяненне кніжных паліц метадычнай літаратурай. Так, аналіз дзейнасці фестываляў, абагульненне вопыту, да прыкладу, музейнай педагогікі, абгрунтаванне практычных практык — усё гэта важна. Але на першым месцы павінен быць навуковы патэнцыял.

— І якое тут месца зоймуць абласныя метадычныя цэнтры? Ці адпавядаюць яны імклівым патрабаванням часу?

Інстытут культуры Беларусі, які пры стварэнні ў 1991-м называўся "Беларускі дзяржаўны інстытут праблем культуры", адзначае 20-годдзе. З гэтай нагоды ўстанова не толькі прыняла святочныя віншаванні, але і 12 — 13 чэрвеня правяла Міжнародную навукова-практычную канферэнцыю "Культура Беларусі: рэаліі сучаснасці", прэзентацыю "Весніка Інстытута культуры Беларусі" і чарговы Рэспубліканскі савет дырэктараў абласных метадычных цэнтраў народнай творчасці (пра гэта мы паведамлялі на стар. 2). Карэспандэнт "К" вытрымаў дзелавы стыль заяўленай праблематыкі і ўзяў інтэрв'ю ў рэктара Інбелкульту Івана КРУКА.

гілёва, у наступным — для Віцебска і гэтак далей. Хоць па адным спецыялісце, але справу пачынаць трэба. Глядзіш, праз колькі гадоў у нас будзе зусім іншы кадравы патэнцыял. І тады не будзе сэнсу праводзіць у абласных семінары і тлумачыць, як збіраць фальклор.

— З гэтай прычыны, напэўна, і фестывалі ў нас сталі падобнымі адно да аднаго? Крывіс менавіта метадычна-навуковага жанру?

— Літаральна на мінулым тыдні міністр культуры краіны Павел Латушка пасля наведвання некалькіх рэгіянальных фестываляў выказаў мне цалкам абгрунтаваную заўвагу: на

"Жанр" вызначаны. Знайсці б аўтараў...

Рэаліі і прагнозы Інстытута культуры Беларусі

— Паўтара года таму пад час рэспубліканскай канферэнцыі ў Магілёве, на якой падсумоўваліся вынікі дзейнасці рэгіянальных метадычных служб, я выказаў меркаванне, што выклікала пэўнае здзіўленне. Справа ў тым, што калісьці цэнтры называліся навукова-метадычнымі, патым — проста метадычнымі. І я лічу гэтую змену абсалютна ненармальнай. Гаворка — не пра тое, што кіраваць імі павінны кандыдаты навук, але не пасрэднымі памочнікамі кіраўніка-арганізатара, начальнікамі аддзелаў, на мой погляд, абавязаны быць навукоўцы.

— "К" пра гэта пастаянна піша: захаванне і развіццё традыцыйнай культуры, фальклору ці дэкратаўна-прыкладнага мастацтва без навуковага абгрунтавання ператвараецца ў дылетанцтва. Але ці рэальным з'яўляецца на сёння такое навуковае насычэнне нават на абласным узроўні?

— Гаворка — нават не пра заўтрашні дзень... Будзем рэалістамі, не хачу нікога крыўдзіць, але калі прыезджаеш у абласныя і, асабліва, у раённыя метадычныя цэнтры, адчуваеш, што на спецыялістаў з трывалым багажом менавіта метадычна-навуковай спрактыкаванасці — сапраўдны дэфіцыт. І чаму б нам не ўвязаць свой кадравы клопат з дзейнасцю акадэмічнага Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору НАН Беларусі? Маю на ўвазе мэтавую падрыхтоўку аспірантаў для абласных метадычных цэнтраў. Сёлага, да прыкладу, — для Ма-

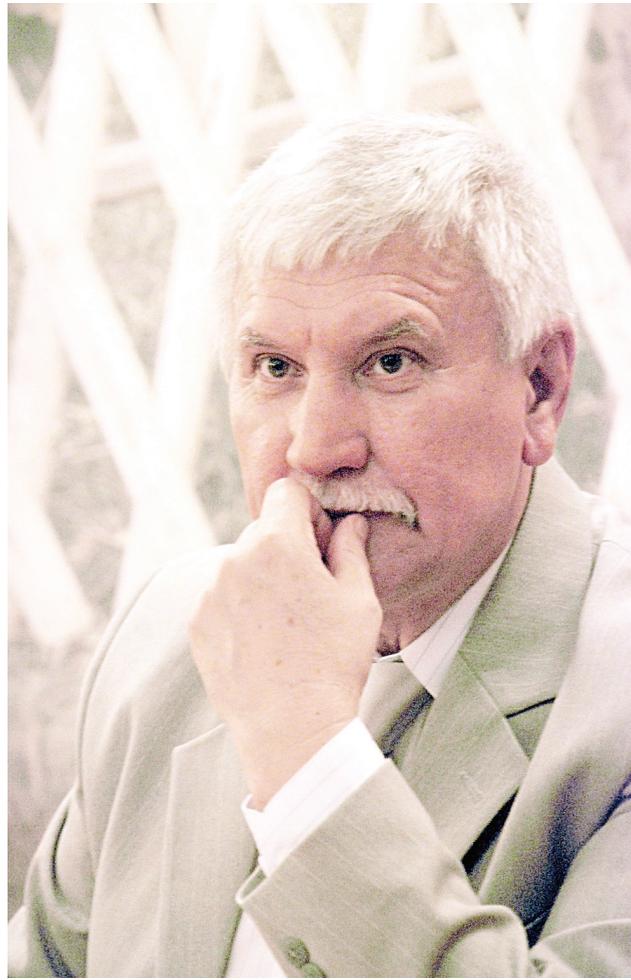
кожным з фестываляў — адны і тыя ж танцы, аднолькавыя песні ды касцюмы, якія не маюць ніякага дачынення да беларускай традыцыйнай культуры. Задача перада мною і нашым інстытутам была пастаўлена адназначная: правесці ў верасні рэспубліканскую нараду дырэктараў абласных метадычных цэнтраў, навукоўцаў па абагульненні фестывальнага вопыту, у тым ліку і замежнага. Сапраўды, не варта вынаходзіць веласіпед — давайце выкарыстоўваць тое, што напрацавана, скажам, літоўцамі, якія абсалютна дакладна вывучылі асаблівасці нацыянальнага строю кожнага свайго рэгіёна, што на сёння цалкам адпавядае традыцыі.

— Літоўцы літоўцамі, але чаму вопыт нашай "Берагіні" не бярэцца пад улік?

— Бярэцца! Проста неабходна ўсё скрупулёзна асэнсаваць.

— Мы ў гутарцы зноў вярнуліся да адукацыйных функцый Інстытута. Не хапае спецыялістаў у раёнах...

— Не хапае іх і ў нашым інстытуце. А справа патрабуе сістэмнасці: наша ўстанова, ланцужоком за ёй — абласныя метадычныя цэнтры... І калі пачнецца прафесійны зацікаўлены дыялог, да яго падключацца і раённыя метадычныя цэнтры. Чарговае пытанне — перападрыхтоўка раённых спецыялістаў... Мы прааналізавалі змест навуковых планаў за апошнія пяць гадоў, і стала крыху не па сабе: адны і тыя ж лекцыі, адны і тыя ж выкладчыкі! А зыходзіць тут трэба не з кадравыга інстытуцкага патэнцыялу

Брэст, 22 чэрвеня...

У Брэсце пройдзе ўрачыстае, прысвечанае памяці тых, хто першым прыняў бой з фашызмам у 1941-м.

Асноўныя мерапрыемствы пройдзе на тэрыторыі Мемарыяльнага комплексу "Брэсцкая крэпасць-герой". Увечары 21 чэрвеня ў горадзе адбудзецца тэатралізаваная дзея, якая адноўіць атмасферу перадаваенага Брэста. З 2-й гадзіны ночы людзі пачнуць збірацца ў крэпасці.

У 3.45 адбудзецца мітынг, у часе якога будуць пакладзены кветкі на ваду Заходняга Буга каля Цярэспальскіх варот, а прыкладна а палове пятай ля Кобрынскіх умацаванняў прысутныя пабачаць тэатралізаваную рэканструкцыю падзей 22 чэрвеня 1941 года пад назвай "Уварванне".

Фэст — у паветры!

16 чэрвеня ў Івянцы пройдзе чарговы "Цукеркавы фэст".

Плён супольных намаганняў тамтэйшай кандытарскай фабрыкі ды Івянецкага музея традыцыйнай культуры ўжо паспеў зарэкамендаваць сябе як адзін з самых канцэптuallyна прадуманых ды якасна арганізаваных турыстаў.

Як раставяла куратар фэсту Антаніна Хатэнка, гэтым разам святка пройдзе не толькі на сушы, але і ў вадзе ды паветры. Да заўсёдных дзействаў, рыцарскіх паядынкаў і канцэртаў старадаўняй музыкі далучыцца парад рэтра-аўтамабіляў, заплыў на байдарках, а таксама — палёт на паветраным шары. Яшчэ адна навічка — гульняквэст, задумана па матывах аднаго з найвядомейшых івянецкіх паданняў. Гэтым разам чакаецца папаяненне шэрагу міфічных персанажаў: у мястэчку, што стаіць на ўскрайку Налібоцкай пушчы, "з'явіцца" Пушчавік.

У той самы час, ад аднаго з заўсёдных пунктаў праграмы было вырашана поўнаасцю адмовіцца: гэтым разам усе салодкія падарункі давядзецца "зарабіць" у разнастайных гульнях ды конкурсах.

Буккросінг з Багдановічам

Учора ў Літаратурным музеі Максіма Багдановіча адбылася акцыя "Кнігаварот з Максімам-Кніжнікам".

Сутнасць мерапрыемства наступная: ахвотныя маглі проста выбраць любую беларускамоўную кнігу з уласнай бібліятэкі і прыйсці з ёю да помніка Максіма Багдановіча 15 чэрвеня а 17-й. Тут кожнага наведвальніка чакалі супрацоўнікі музея, у якіх можна было ўзяць адмысловую закладку, а пасля адвезці кнігу ў месца з "бяспечнай" паліцай (іх стіс паведамлілі ва ўстанове).

Такім чынам, многія далучыліся да беларускага слова і, магчыма, захочуць пасля паўдзельнічаць у буккросінгу не толькі з Максімам-Кніжнікам, але і з іншымі класікамі айчынай літаратуры — Янкам Купалам ды Якубам Коласам, 130-годдзе з дня нараджэння якіх шырока адзначаецца сёлага.

(што можам, тое і выкладаем), а з рэгіянальных запытаў (што патрэбна мясцовым спецыялістам)... І другая задача, якая стаіць перад нашым навучальным аддзелам і кафедрай, — працэнтаў трыццаць навуковага часу варта аддаваць на прэзентацыі вопыту тых, хто прыязджае да нас на двухтыднёвыя курсы з рэфэратамі ды мультымедычнымі прадуктамі. Словам, давайце вучыцца разам, і тады Інстытут стане сапраўднай эксперыментальнай пляцоўкай для практычнага абагульнення інавацый, народжаных у самых розных кутках рэспублікі.

— У пэўнай ступені гэтаму паспрыяе і інстытуцкі "Веснік"?

— Гэта наша ніша, нашы ідэі... Адна з праблем, што ўзнімем тут бліжэйшым часам, звязана з далейшым развіццём аграгарадоў: якім чынам мы ўпісваем іх у рэгіянальную традыцыю? Наколькі арганічна ідзе працэс? Якімі культурнымі складнікамі ён напаяняецца, каб пераамянаць традыцыі не заставаўся пустым гукам?

— Пытанне, сапраўды, цікавае і надзённае... Іван Іванавіч, колькі слоў пра прэзентацыю нашай культуры за мяжой. Якія прыярытэты вызначыў тут Інстытут?

— На III Кансультацыйным саветце па справах беларусаў замежжа ў Гродне гаворка ішла пра тое, што Інстытут культуры Беларусі павінен стаць своеасаблівым цэнтрам міжнародных стасункаў. Мы дамовіліся з прадстаўнікамі беларускіх

суполак замежжа, што пэўны раздзел у нашым "Весніку" будзе прысвечаны арганізацыям суайчыніцаў, прадстаўнікі якіх актыўна займаюцца зборам фальклорных матэрыялаў, але не маюць пакуль магчымасці выйсці з публікацыямі на шырокую чытацкую прашору.

— Ад Інстытута шмат што патрабуюць, а ці ёсць у вас фінансавы грунт для рэалізацыі тых патрабаванняў?

— Не сакрэт, што база была нулявой. Аднак сёлага мы атрымалі фінансаванне ў памеры 7 мільярдаў рублёў. Натуральна, за адзін год усіх праблем не вырашым, але два мільярды выкарысталі на капітальны рамонт, у 2013-м даведзем да ладу актавую залу, інтэрнат. Абнаўляюцца кабінеты, закуплена 15 камп'ютараў. На падыходзе — фотаапараты, відэакамера, яшчэ камп'ютары, новая мэбля... У Інстытуце калісьці быў моцны выдавецкі аддзел. Маём намер аднавіць яго тэхнічныя магчымасці.

— Сітуацыя з матэрыяльна-тэхнічнай базай абласных і раённых метадычных цэнтраў нашамт горшая...

— І праблема гэтая — страшэнная. Сёння трэба прадстаўляць нематэрыяльную культурную спадчыну, а ў цэнтрах апрача фотаапарата "мыльніцы" нічога няма... А гонар Беларусі ў тым, каб стварыць дзяездольныя каманды па захаванні ды развіцці спадчыны, дзе б і навуковец быў, і аператар, і фатограф...

Гутарыў Яўген РАГІН
Фота Юрыя ІВАНОВА

У Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя М.Горкага паставілі "Загадкавыя візіт". Наведаўшы прэм'еру, вы пераканаецеся, што загадак у спектаклі сапраўды хапае. А сам ён прэтэндуе на "візітоўку". Каго ці чаго? Загадка першая — чаму гэты нацыянальны тэатр так рэдка спакушае нас падобнымі далікатэсамі "для сэрца і розуму"? Другая — як адзін з адказаў на першую: куды пастрактэра знікае частка глядачоў? Трэцяя: чаму постмадэрнісцкі зварот да еўрапейскай класікі XX стагоддзя атрымаўся такім шчыльнымі беларускім, у рэчышчы найноўшых нацыянальных традыцый? Чацвёртая... Ды іх папраўдзе безліч! І кожная вартая асобнага "даследавання" — сацыялагічнага, эстэтычнага, тэатра- і літаратуразнаўчага.

стаць катом?) працягвала айчыныя традыцыі ваеннай прозы Васіля Быкава. Тэма "палявання" прыводзіла да твораў Уладзіміра Караткевіча і пераасэнсаваных традыцый беларускага мастацтва XVIII стагоддзя. Значнасць харавых сцэн, на якія прыпадалі "высновы" зместу, а таксама іх песенная аснова дазвалялі ўзгадаць старонкі многіх беларускіх опер — праўда, іншых па стылі. Адбылося ў оперы і традыцыйнае для самога жанру "ўзвышэнне" герані, якая аказвалася больш выкараднай.

Шмат з таго знайшло адлюстраванне і ў цяперашнім драматычным спектаклі, насычаным джазам 1920-х, сціслымі і працяглымі музычнымі ўкрапаннямі, што ствараюць "атмасферу", зонгамі, у тым ліку на вершы Амара Хаяма, Сашы Чорнага, Андрэя Вазнясенскага. Такая стыльвая размаітасць музычнага складніка, тыповая для Аляксея Еранькова, толькі пад-

жысёр выкарыстоўвае "харавыя" сорагаворкі, прыём "суфлёрскага" падказвання тэксту "дырыжорам"-апавадальнікам-"адлюстравальнікам" Шпігелем (Аляксандр Ждановіч).

Са зладжанага акцёрскага складу вылучы, найперш, Аляксандра Суцкавера. Нарэшце гэты таленавіты артыст, якога мы прызвычаліся бачыць у "гальштучна-пінжакowych", "зашпіленых на ўсе гузікі" ролях на кіна- і тэлеэкране, змог раскрыць свае багатыя акцёрскія магчымасці. Менавіта вакол яго героя — Іла — выбудоваецца ўвесь спектакль, прысвечаны, як аказваецца, не пакутам чалавека, зацкаванага наваколлем і "зацыкленага" на хуткай смерці, а перабудове чалавечай свядомасці, роздуму пра змест жыцця і смерці. Таму тут ёсць усё: баязлівасць, крывадушша, паказнае выхваляне ды нават нахабства — і шчырае прабачэнне, уменне зразумець не

тка сваю геранію — жанчынай, якая так да канца і не ўцяміла, чаго ў ёй больш: д'ябальскага ці проста "неанельскага", уладарнага ці пакутлівага, помслівага ці спачувальнага? Таму не "пражывае" на сцэне пачуцці і не "гуляе" ў іх, а выступае іх урачыста-тэатральным "вэшчальнікам", як у барочных "сур'ёзных" операх паводле міфалагізаваных сюжэтаў. Відавочна, што спектакль задумваўся як апавед на тэму кахання, якое ўсё ж перамагло помсту, ды толькі... позна. Але, мабыць, такое канчатковае пераўвасабленне герані ад міфалагізаванасці да кранальнасці — яшчэ наперадзе.

У падобнай атмасферы прычывасці існавання герояў абсалютна не важна, чым займаецца Іл: вядзе дробны гандаль у сваёй бакалейнай краме ці робіць што-небудзь яшчэ. Не важнымі аказваюцца іншыя рэальныя дэталі. У сцэнаграфіі ўвага засяроджана на іншым: на нейкім калідоры-тунэлі-ту-

шай планцы, у параўнанні з сусветнымі тэатральнымі дасягненнямі. Пры такім падыходзе адразу становіцца зразумела, што спектаклю і яго ўдзельнікам ёсць куды расці. Не ўсё, мабыць, да канца прадумана і ў сцэнаграфіі. Высокія "фантазійныя" крэслы ў пэўны момант змяняюцца на нізкія — у тым жа стылі — і асацыятыўна ўспрымаюцца "зніжэннем" высокіх памкненняў герояў. Ажно потым ізноў "узростаюць", і такая "трохчасткавая завершанасць" прыходзіць у сутыкненне з разамкнутасцю агульнага руху характараў герояў і самога сцэнічнага дзеяння. Надта надакучлівым "тлумачэннем" становіцца выкарыстанне чырвонага ў сцэнічных строях (мастак па касцюмах — Марыя Герасімовіч) — як сімвалу крыві, што павінна праліцца. Чырвоныя пальчаткі Клары, абсалютна не адпаведныя ейнаму строю, "чытаюцца" адразу. Але потым тая чырвань, усё больш ахінаючы астатніх, надае

"...Візіт" як візітоўка з беларускім квазіпостмадэрнізмам

"...Старая Дама" не прапускае "падачы мяча"

Хаця аўтарам п'есы пазначаны вядомы швейцарскі драматург Ф.Дзюрэнмат, ад яго "Візіту старой дамы" мала што засталася — хіба агульны кірунак сюжэтнай лініі (прыезд у маленькі збяднелы гарадок яго былой жыхаркі, якая прапанае... мільярд у абмен на забойства свайго былога каханага), некаторыя дзейныя асобы і невялікая колькасць цалкам захаванага літаратурнага тэксту (у асноўным — ключавыя сцэны). Знікла ледзь не палова персанажаў другога плана, затое дадаліся новыя — разам з новымі сюжэтнымі хадамі (адзін з сюжэтных паваротаў пазычаны, дарэчы, з постмадэрнісцкай п'есы Ар'е Элкана "Іграем Дзюрэнмата, або Новы візіт старой дамы"). Змяніўся і сам характар тэксту: у ім узнікла шмат жартоўна-іранічных рэплік, вартых асобных сцэнак у духу забаўляльных тэлепраграм, дадаліся зонгі. Такі расклад стаўся вынікам сумеснай творчасці. Да перапрацовак спрычыніўся, найперш, рэжысёр Барыс Луцэнка, а таксама кінарэжысёр Уладзімір Арлоў, сціпла пазначаны аўтарам "перакладу", рэдактар Дар'я Андрэева.

Узнікла практычна новая п'еса — квазіпостмадэрнісцкая. Матывы "задзірліва"-новага, "перапрачытанага" з пункта гледжання "наадварот" аказаліся ў ёй не толькі не падкрэсленымі, а яшчэ і быццам прыхаванымі, змешчыванымі напластаваннем традыцый псіхалагічнага тэатра. Атрымаўся постмадэрн "па-беларуску" — не жорсткі, а мяккі, не столькі насмешлівы, колькі — з добрай, спагадлівай усмешкай.

"Беларускасць" спектакля бачыцца яшчэ і ў тым, што ён працягвае айчыныя традыцыі самога звароту да гэтай п'есы. У 1995 годзе ў нашым Вялікім тэатры была пастаўлена опера Сяргея Картэса "Візіт дамы", напісаная ў 1989-м. Абвінавачванні ў "небеларускасці" сюжэта разбіваліся ўшчэнт ад "беларускасці" яго опернага прачытання. Вывядзенне на першы план праблемы маральнага выбару (застацца чалавекам ці

крэслівае шматспойнасць самога спектакля, яго пастаянныя "мадуляцыі" ад аднаго жанру да іншага і балансаванне паміж імі.

Аказваецца, што даўно высмеяны жанр "гаворачых галоў", ад якога старанна пазбаўляюцца праз увядзенне сцэнічнай мітусні ці мантажнага мільгацення кадраў, можа быць надзвычай цікавым. Быццам у піку такой звонку "сучаснай" рэжысуры амаль усе дэялогі вырашаны "седзячы на крэслах" — гэтакім "бескантактным метадам". Але ж пабачылі б вы, як кантактуеўцы артысты, не прапускаючы ніводнай "падачы мяча"! Якімі цудоўнымі атрымліваюцца мужчынскія ансамблі, выводзячы на першы план не гульню ў пінг-понг, а непаруўны рух думак, сачыць за якім — ні з чым не параўнальнае задавальненне! Рэ-

толькі сябе самога, але і астатніх, якія часта не могуць зразумець саміх сябе. А зразумець усіх іх — дараваць, не пакінуўшы шляхоў адступлення аднаму сабе...

Не менш разнастайна пададзе на і Клара Цаханасьян (народная артыстка Беларусі Бэла Масумян). З'яўляецца яна папраўдзе таямніца — бы злая фея-варажбітка з дзіцячай казкі ці трылера, вымушае ўзгадаць шэкспіраўскіх вядзьмарак. Накіроўвае ў бок Іла тонкі кіёк — быццам пагрэзліваю чароўную палачку, пазычаную з фэнтазі. Загадкаваць змяняецца самымі рознымі вобразнымі станами: псіхалагічнымі ваганнямі, нават меладраматычнымі адценнямі, маскай Смерці. Ды ўсё ж паміж гэтай разнастайнасцю неяк губляецца галоўны стрыжань. Можа, менавіта такой хацела ўвасобіць артыс-

піку, у канцы якога раз-пораз бачыцца святло ці яго падабенства (мастак-пастаноўчык — Венямін Маршак). Па абодва бакі авансцэны — гэтка чашы, што па ходзе дзеяння "ператвараюцца" ў звычайны столік, фантанчык з вадой, месца ахвярапрынашэння, плаху, крыніцу "чыстай праўды"... Асацыіруюцца яны і з горам, прынесеным лясам: маўляў, выгіць сваю чашу да дна. І — з горкай ісцінай: маўляў, працерці вочы "жывой" вадой — і стаць відучым, зразумець штосьці галоўнае.

Новы спектакль — сапраўдны падзея не толькі для дадзенага тэатра, але і для ўсёй мастацка-тэатральнай прасторы краіны. Ён годны фестывальных паказаў і, адпаведна, самага прыдзірлівага абмеркавання. Такі высокі прафесійны ўзровень прэм'еры дазваляе ацэньваць яе не паблажліва, а — па найвышэй-

спектаклю адценне залішняй плакатнасці. А пастаноўка ж — якраз не плакатная! "Кінутымі" застаюцца і некаторыя сюжэтныя дэталі, не да канца даведзенымі — некаторыя цікавыя ідэі.

Але галоўнае — у спектаклі, на самрэч, тых ідэй багата! У ім яднаюцца многія адметныя асаблівасці рэжысёрскага почырку Барыса Луцэнкі, памятнаыя па яго ранейшых пастаноўках — таго ж У.Шэкспіра, Б.Брэхта. Адрэпеціравана ўсё не проста добра — выдатна! Трохгадзінны спектакль хочацца глядзець яшчэ, разблытваючы нітку Арыядны, што павінна вывесці з жудаснага лабірынту. Ну а калі хтосьці сыходзіць — значыць, яшчэ "не дайшоў"...

Надзея БУНЦЭВІЧ
На здымках: сцэны са спектакля "Загадкавыя візіт".
Фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

"Міражы..." ПЛЮС опусы

Камертон

Беларускія музыканты, што выправіліся на Міжнародны фестываль-конкурс харавой і вакальнай музыкі, прывезлі з падмаскоўнай Балашыхі цэлую гронку ўзнагарод.

На фестываль у гонар святых і роўнаапостальных Кірылы і Мяфодзія сабраліся прадстаўнікі не толькі з нашай краіны і Расіі, але і з Балгарыі, Босніі і Герцагавіны, Украіны. Іхняе майстэрства ацэньвала журы, якое ўзначальваў народны артыст Расіі, кампазітар і педагог Валерый Калістратаў.

Лаўрэатам конкурсу стала Ганна Самушчык, студэнтка 2 курса Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі па класе вакалу Людмілы Шчарбакавай. Дыпломамі былі ўзнагароджаны Наталля Сянько, навучэнка 4 курса Мінскага музычнага каледжа імя М.Глінкі, і сталічны хор "Ветрык" Дзіцячай школы мастацтваў (мастацкі кіраўнік — Вера Дабравольская), які прывёз у Балашыху адно беларускую музыку, уключаючы творы Леаніда Захлеунага і Сяргея Бугасава. Ды ўсё ж большасць віншаванняў атрымала кампазітар Аліна Безенсон, бо амаль усе нашы ўдзельнікі выконвалі яе творы. Прагучалі яе тэатралізаваная сцена "Міражы Венецыі" паводле Таццяны Мушынскай, вакальны цыкл

"Усё ад Бога" на словы Аліны Легастаевай. А для гала-канцэрта адкрыцця свята кампазітар напісала "Гімн славянскага адзінства" на словы Людмілы Глінскай, які спявала ўся беларуская дэлегацыя. Творы Безенсон выклікалі вялікі інтарэс і прафесійную цікавасць у салістаў і кіраўнікоў калектываў з іншых краін — Аліна Іванаўна з радасцю дарыла харавым дырыжорам ды вакалістам ноты сваіх сачыненняў. І атрымала дыплом "За прапаганду харавых нацыянальных традыцый".

Традыцыяй можна лічыць і перамогі беларускіх удзельнікаў на гэтым фестываль-конкурсе. Так, у 2010 годзе лаўрэатамі сталі салістка Белдзяржфілармоніі Галіна Сакольнік і студэнтка Беларускай акадэміі музыкі Ірына Лой. Летась у Балашыху ездзілі студэнтка Акадэміі музыкі Маргарыта Ляўчук і навучэнка Мінскага музычнага каледжа Ганна Пархімовіч.

Хто паедзе праз год, пакуль невядома, бо гэты фестываль-конкурс — прэстыжны, і трапіць туды не так проста. Тая ж Аліна Безенсон ехала па рэкамендцыі старшыні Беларускага саюза кампазітараў, народнага артыста СССР, народнага артыста Беларусі Ігара Лучанка. Хто ведае, мо наступным разам там прагучаць опусы беларускіх аўтараў у выкананні маладых спевакоў іншых краін?..

Таццяна МІХАЙЛАВА

Мастыхін

Нядаўна ў галерэі "Мастацтва" завяршылася юбілейная выстаўка жывапісца, манументаліста і графіка Алеся Квяткоўскага "Намаляванае слова: працяг".

"Начаваў я ў вулі..."

А.Квяткоўскі. "Пчалінае ўзнясенне".

"Намаляванае слова" Алеся Квяткоўскага

"Намаляванае слова" — персанальны праект мастака, асноўнай тэмай якога з'яўляецца шчыльная сувязь з беларускай паэзіяй. У пошуках сюжэта для сваіх твораў аўтар часцей за ўсё звяртаецца да вершаў Уладзіміра Караткевіча, Анатоля Сыса, Віктара Шніпа... Выстаўка падарожнічае па гарадах Беларусі з восні 2009 года, кожны раз дапаўняючыся новымі творами, сярод якіх, у асноўным, — жывапісныя палотны і акварэльная графіка. Адкрыццё праекта ўяўляе з сябе ўнікальнае культурнае мерапрыемства, што сумяшчае мастацкую выстаўку, літаратурны і музычны вечары. Праект "Намаляванае слова: працяг" — вясмянцацы па ліку ў гэтай серыі...

Манументальна-дэкаратыўная творчасць майстра своеасабліва адбілася на яго станковай жывапіснай дзейнасці. У работах мастака — моцны дэкаратыўны, сімвалічны пачатак. Алеся Адамавіч будзе свае кампазіцыі на аснове калажна-мантажнага метаду: ён агранічна спалучае і фігуратыўныя, і абстрактныя вобразы ў рамках аднаго жывапіснага палатна ("Планета паэтаў", "Стор", "Рэштата"). Але існуюць і цалкам фігуратыўныя творы — да прыкладу, "Пчалінае ўзнясенне", "Пан Лес", — і чыста абстрактныя работы: "Неба", "Вулей", "Лес". Яднае шматгранную творчасць мастака вялікая любоў да фактурных эфектаў, цёплы залаціста-блакітна-карычневы каларыт, лаканічная, неперагружаная кампазіцыя і высокі ўзровень асацыятыўнасці вобразаў.

Асноўныя тэмы, якія хвалююць майстра, умоўна можна падзяліць на дзве групы. Частка твораў Алеся Квяткоўскага звязана з вобразамі і лёсамі людзей — як родных і блізкіх мастаку, так і знакамітых асоб нашай краіны. Да гэтай тэмы можна аднесці такія работы, як "Мае жанчыны", "Акулярны сліз", "Прывітанне з Вішнева. Шымон Перэс", а таксама многія палотны, звязаныя з асобай памерлага паэта Анатоля Сыса. Большасць жа твораў аўтара прысвечана прыродзе роднай зямлі: пчаліная нізка займае тут адно з цэнтральных месцаў ("Начаваў я ў вулі", "Соты", "Рамка"). Усім работам мастака ўласцівыя знакавыя, умоўнасьць перадачы вобразаў і прыхаваны філасофскі сэнс.

Вераніка ЮРЭВІЧ-МАЛАШУК

Тэатральная плошча

Прэм'ера спектакля Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра "Аднакласнікі" па п'есе Юліі Чарняўскай "Літаркі" стала годным завяршэннем праекта "Чытанні".

"Аднакласнікі"

Чужымі вачыма

Як скласці з літарак... шчасце

Цягам года галоўны рэжысёр тэатра Кацярына Аверкава рабіла чыткі сучаснай беларускай драматургіі: "Бог казытання" Мікалая Рудкоўскага, "Любоў людзей" Дзмітрыя Багаслаўскага ды іншыя творы былі прадстаўлены шырокай публіцы.

А ў якасці матэрыялу для пастаноўкі Аверкава выбрала п'есу, што максімальна адпавядае крытэрыям рэпертуарнага тэатра, так званай глядацкасі. У аснове "Аднакласнікаў" — гісторыя Марыі (Наталля Калакустава) і Ільі (Руслан Кушнер, Аляксандр Паню), якія праз значны час па заканчэнні школы выпадакова "сустрэкаюцца" ў інтэрнэт-прасторы.

Рэжысёр паздзяляе сцэнічную прастору на дзве часткі: кватэру Марыі і кватэру Ільі, арганізоўваючы папераменнае дзеянне. Ілья — навуковец, які разам з дачкой Вікай (Галіна Угначова) і эканомкай Мартай (Алена Крыванос) жыве ў Германіі. Марыя гадуе сына, хворага на аўтызм. Дарэчы, Валерый Чабатаеў, які выконвае ролю сына — Міці, — спецыяльна для работы ў спектаклі наведваў у мінскім шпіталі людзей з гэтай хворобай, дзяку-

ючы чаму яго герой атрымаўся досыць праўдзівым. Ілья і Марыя, знаходзячыся ў розных краінах, размаўляюць праз відэасувязь (на экране пасярэдзіне сцэны транспіруецца іх электронная перапіска). Марыя распавядае, як была закаханая ў Ілью, але той нават не звяртаў на яе ўвагі. Ілья, здзіўляючыся гэтаму, нібыта ўпершыню глядзіць на сябе збоку, іншымі вачыма. Паступовае збліжэнне герояў Аверкава выяўляе праз "электронны" дыялог, які акцэры прамаўляюць, падыходзячы адно да аднаго.

Сярод акцёрскіх работ вылучаецца геранія Алены Крыванос, вобраз якой актрыса малюе буйнымі фарбамі. Яе Марта пакорліва трымае здэкі "гаспадароў", пакутуючы на... каханне да Ільі, але ў пэўны момант не вытрымлівае і выдае сваё прызнанне. Цікавая і роля Вікі, дачкі Ільі, якую выканала Галіна Угначова. Агрэсіўная ў дачыненні да бацькі і жорсткая да Марты, Віка віхурай урываецца ў дом, імкнучыся даказаць, што бацька — эгаіст, які сапсаваў жыццё сваім блізім. Але ў фінале непаразуменне паміж героямі пераадоўваецца,

і Віка ўпершыню ў сваім жыцці просіць прабачэння.

У "Аднакласніках" Юліі Чарняўскай няма, дарэчы, адмоўных ці станоўчых герояў — на сцэне існуюць персанажы, якіх мы кожны дзень сустракаем у жыцці. Але спектакль адкрывае нам патэмнае душэўнае перажыванні і "шкілеты ў шафах", выводзячы прыватныя гісторыі на ўніверсальны ўзровень.

Галоўная тэматычная лінія пастаноўкі — надзея герояў на шчасце, каханне, якая так і застаецца няспраўджанай. Фінал спектакля рэжысёр пакідае адкрытым, нібыта даючы героям шанц. "Твае літаркі, мама, прыскакалі", — кажа Міця, і Марыя кідаецца да чаканага паведамлення. Але словы, сапраўды, распадаюцца на літаркі, якімі немагчыма выказаць сэнс пачуццяў, перажыванняў, нават думак. Таму застаецца надзея, што калі не ў спектаклі, дык у рэальным жыцці людзі здолеюць пачуць, зразумець адно аднаго...

Крысціна СМОЛЬСКАЯ
На здымку: сцэна са спектакля.

"Гоцаца" з імпэтам

У Слоніўскім драматычным тэатры адбылася прэм'ера новага спектакля "Вось табе і гоцаца!" па п'есах У.Галубка "Пісаравы імяніны" і А.Чужыніна "Пярэстая красуля", пастаўленага галоўным рэжысёрам тэатра Васілём Сяўцом.

Калі Уладзіслаў Галубок і яго п'есы добра знаёмыя беларускім глядачам, то прозвішча Чужыніна яны, бадай, чуюць упершыню. Хіба што пра гэтага ўкраінскага драматурга ведаюць даследчыкі тэатральнага мастацтва. Ягоны жарт у адным акце "Пярэстая красуля" на беларускай мове друкаваўся нашымі суйчыннікамі ў "Зборніку сцэнічных твораў" у 1957 годзе ў Беластоку.

Вясёлы сцэнічны жарт Чужыніна пра старога Мешчаніна (Сяргей Фурса), яго дачку Барбару (Юлія Чурьла), яе жаніха Тобі (Раман Вайтуле-

віч) і Гандляра Марганчыка (Уладзімір Навумік) слоніўскія акцёры разыгралі з непрыхаваным імпэтам і мноствам бліскучых творчых знаходак. У другой дзеі іхнюю "эстафету" падтрымала гісторыя заляцанняў Дзяка (Сяргей Яўменаў) да Пісарыхі (Вікторыя Кавальчук) з галубкоўскіх "Пісаравых імянін".

Рэжысёр Васіль Сявец увёў у пастаноўку і новую геранію, якой няма ні ў "Пярэстай красулі", ні ў "Пісаравых імянінах". Ёна простая вясковая жанчына (Надзея Ільчанка), якая перад спектаклем і паміж дзеямі выбягае да глядачоў ды распавядае ўсе навіны, што адбываюцца на белым свеце, быццам бы "папярэджваючы" наступныя сцэнічныя гісторыі.

У пастаноўцы шмат танцаў, музыкі, жартаў. І, думаемца, слоніўскія глядачы — прыхільнікі свайго, беларускага, роднага, вясёлага — са шчырай аса-лодай прымуць новы спектакль.

Сяргей ЧЫГРЫН
Слонім
На здымку: сцэна са спектакля "Вось табе і гоцаца!".
Фота аўтара

Сёння, 16 чэрвеня, сваё 75-годдзе адзначае бліскучы акцёр, народны артыст Беларусі Аўгуст Мілаванаў — адзін з кагорты зорных беларускіх майстроў сцэны, які ніколі не пачуваў сябе "зоркай". Акцёр, чые ролі не ўпісваюцца ў рамкі якога-кольвечы пэўна абзначанага амплуа... За гэтымі словамі — персанажы, шматпланавасць якіх скарае з першых хвілін.

3 юбілеем!

Героі Аўгуста Мілаванава — надзвычай інтэлектуальныя, аднак не "кніжным" розумам, а найперш — карэннай жыццёвай мудрасцю ды багатым унутраным светам. З аднаго толькі пераліку роляў, якія сыграў гэты выбітны акцёр у тэатры і кіно, можна было б скласці важкі спіс, што стаў бы своеасаблівай хрэстаматый — і драматургічнай, і тэатральна-сцэнічнай — па гісторыі айчыннага ды сусветнага тэатра.

Інтэлектуал Мілаванаў

Акцёр — ён заўжды акцёр! Аўгуст Мілаванаў на імправізаванай авансцэне сярод калег каля Купалаўскага тэатра.

Сярод самых знакавых тэатральных работ Артыста — Гэлі Гэй у спектаклі "Што той салдат, што гэты" Б.Брэхта, Бацька ў "Зацюканым апостале" А.Макаёнка, Герастрат у "Забыць Герастрата!" і Тэўе ў "Памінальнай малітве" Р.Горына, Зурыко ў "Я, бабуля, Іліко і Іларыён" Н.Думбадзе і Р.Лордкіпанідзе, Праспэра ў "Буры" У.Шэкспіра, Ромул у "Ромуле Вялікім" Ф.Джэрэнмата... Шмат акцёр здымаўся і ў кіно: дастаткова ўзгадаць такія фільмы, як "Бронзавая птушка", "Дзяржаўная граніца", "Руіны страляюць...", "Людзі на балоце", "Подых навалыніцы", а з самых апошніх — стужку "Талаш" паводле коласаўскай "Дрыгвы".

Дакладнасць і, галоўнае, прастата акцёрскага існавання — вось тое, чым вылучаюцца героі Аўгуста Мілаванава. Здаецца, акцёр усяго толькі выходзіць на сцэну ці на здымачную пляцоўку ды больш нічога "такога" не робіць. Але варта яму з'явіцца ў прасторы спектакля альбо фільма — і не заўважыць яго немагчыма: нават эпизодычны персанаж набывае ў выкананні гэтага акцёра аб'ём і глыбіню...

Таццяна КОМАНОВА
Фота Юрыя ІВАНОВА
з архіва "Культуры"

Прэм'ера

"Харошкі" — у дэталях Танцы для... слухання у канцэрт-холе

"Харошкі" аркестр і салісткі.

Наша ўяўленне пра Беларускі дзяржаўны харэаграфічны ансамбль "Харошкі" на чале з народнай артысткай краіны Валянцінай Гаявой — значна пашырылася. З таго самага часу, як выйшаў аўдыяальбом "Музыка для душы", падрыхтаваны аркестравай групай ансамбля і прэзентаваны ў сталічным Канцэрт-холе "Верхні горад".

Звычайна ж як? Кажам "Харошкі" — і перад вачыма ўзнікаюць знакамітыя танцавальныя нумары ансамбля, нават з абліччамі ўлюбёных салістаў, пачынаючы са славуэта Федара Балабайкі. Цяпер гэтае прыслоўе можна прадоўжыць: кажам "Харошкі" — і... чуоцца іх знакамітыя мелодыі, прычым не толькі тыя, паводле якіх пастаўлены танцы. Дый уласна танцавальная музыка, прайграная-праспяваная без харэаграфічнага відовішча, успрымаецца інакш. У ёй заўважаеш тое, на што не заўсёды звяртаў увагу: на першы план выходзяць многія дэталі, якія быццам "заспяліся" рухамі, а галоўнае — адразу віда-

вочны індывідуальныя творчыя почырк музычных кіраўнікоў аркестра. Ва Уладзіміра Гінько — добра спрактыкаванае ўменне знайсці безліч варыянтаў выкладання народных песень, не выходзячы за межы традыцыі. Тут дзейнічае прынцып: усё быццам тое ж, ды вынік — што раз новы. У Марыны Марозавай — кампазітарскае імкненне спалучыць звыклы фальк з камерна-вакальным кірункам, рамансавасцю, выйсці за рамкі аднаго стылю, далучыць найноўшыя акадэмічныя тэхнікі пісьма. Выкарыстала яна і свае ранейшыя творчыя пошукі ў жанры вакальных цыклаў, нават

напрацаваны раней музычны матэрыял. Ярэй высвеціўся і почырк Уладзіміра Турчынскага, спалучэнне ў апрацаванай ім "Перапёлцы" беларускай песеннасці з еўрапейскім ансамблевым харавым прыёмам.

Сольнік аркестра не паўтарыў драматургію кампакт-дыска. Ён дадаў да агульнай "шляхетнасці" гучання сцэнічную энергетыку, а таксама некалькі "завадных" інструментальных кампазіцый, якія дазволілі напоўніць ацаніць майстэрства аркестрантаў, дзе літаральна кожны — адметны саліст, а то і мультыінструменталіст. Увогуле ж, на такіх канцэртах, дзе аркестр не хаваецца за спінамі танцоўшчыкаў, выпрацоўваецца музыкальная вытанчаснасць, высокая культура выканання, што толькі падкрэслівае творчае крэда "Харошак": узнёслаць, паэтызаванасць, палёт душы.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Можа, я кансерватар...

У Творчых майстэрнях "Цэнтр сучасных мастацтваў" (кіраўнік — Віктар Альшэўскі) у рамках праекта "Косма-Арт" адкрылася выстаўка пад назвай "Homo Spiritus" — "Касмічнае мастацтва для чалавека духоўнага".

Калі верыць тэксту, надрукаванаму ў буклеце выстаўкі, дык прадстаўлення на ёй жывапіс, музыка і тэатр у сінтэзе ўтвараюць "Цэласны вобраз Новага Свету". А прызначана экспазіцыя для тых, "хто шукае свой Шлях". Выстаўка будзе працаваць месяц: хто сябе згубіў — мае час знайсці.

Найбольш насычанымі на падзеі былі першыя тры дні. Шукальнікаў сваёй дарогі забаўлялі эксперыментальныя тэатры (сярод іх — лялечны), аркестры афрыканскіх барабанаў і электроннай музыкі. Можна было паслухаць развагі пра пазітыўны ўплыў жывапісу на фізічны стан чалавека

або трапіць на рэлаксацыю паводле звычайна завоблачнага Тыбета. Было ўсё і... нічога.

Прынамсі, не было нічога, што ўразіла б і натхніла. Было тлумна, шумна, цесна і цёмна. У цемры мільгацеў неон і анілін. А яшчэ было прэтэнцыёзна.

Можа, я — кансерватар, можа, мне бракуе пачуцця сучаснасці.

Але нешта такое я ўжо

бачыў яшчэ ў сярэдзіне 1970-х на старонках польскіх мастацкіх часопісаў, а напрыканцы 80-х — на выстаўках беларускага авангарда. Тады гэта было цікава, цяпер — сумна. Маё меркаванне — суб'ектыўнае, я магу памыліцца.

Зрэшты, для экалогіі культуры патрэбна ўсё: і авангард, і рэтра, і рэтра-авангард. Зрэшты, і афрыканскія барабаны ў неонавым святле гучалі не дарма. І белы калідор чорным пасфарбавалі для чагосьці. Гэтая рэфлексія трапляе ў намінацыю "Эксперымент і пошук". А хто шукае, той знойдзе. Калі ведае, што шукае.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Слова пра сябра

Хараство. Добрае і светлае

Жыццё не спыніш. Смерць, на жаль, таксама. Вось і яшчэ страты ў шэрагах Беларускага саюза мастакоў. Пайшоў з жыцця Мікалай Максімавіч РЫЖЫКАЎ — таленавіты мастак і педагог, чалавек з незвычайна добрым і светлым хараством. І ўсё, што адбываецца ды будзе адбывацца з краінай, мастацтвам, з тымі, каго ён любіў, — зараз гэта ўжо без яго, ён завяршыў свой зямны шлях...

Але думкай прымаць гэта немагчыма, я не магу падумаць, што ён аддзяліўся ад нас, жывых. У сваім жыцці ён паспеў шмат. Больш за 50 гадоў аддаў станковай графіцы і акварэльнаму жывапісу. Узгадваю, з якой упартасцю ён працаваў над афартамі, прысвечанымі Лепельшчыне і Палессю, партызанам Любаншчыны і Чарнобыльскай бядзе, будаўнікам Гродна і беларусам на БАМе... А цудоўныя цыклы, напісаныя ў творчых падарожжах па Сірыі, Чэхаславакіі, Арменіі, Непале, Маўрытаніі, Польшчы, увайшлі ў "залаты фонд" сучаснай беларускай акварэлі.

Мікалай Максімавіч па-майстэрску валодаў разнастайнымі тэхнікамі: вугаль, туш, аловак, сангіна. Часта спалучаў некалькі матэрыялаў, чым узба-

гачаў выразнасць малюнкаў. А ў апошнія дзесяцігоддзе шмат працаваў і ў тэхніцы алейнага жывапісу. Пейзажы і нацюрморты Мікалая Рыжыкава — гэта колер, святло, паветра, радасць жыцця, яго хараство. А яшчэ ён пакінуў пра сябе добрую памяць як педагог Беларускага дзяржаўнага педагогічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка, дзе выкладаў мастацкія дысцыпліны з 1994 года...

Сыходзяць майстры — застаецца музыка іх непаўторнай мастакоўскай мовы, іх гласціная інтанацыя, іх патрабавальны погляд, застаецца культура... І вечная падзяка Мікалаю Максімавічу Рыжыкаву за гэта.

Ніна МАРЧАНКА, член
Прэзідыума БСМ, старшыня
творчай секцыі "Верасень"

М.Рыжыкаў. "Халодны дзень".

Культура і інвестар: грані сацыяльнага партнёрства

Мінулым разам у Крупках Мінскай вобласці пабываў яшчэ на пачатку 2009 года. Гаворка ў тым, трохгадовай даўніны, артыкуле датычылася ў асноўным рамонтных работ на двух аб'ектах райцэнтра: гарадскіх бібліятэцы і ДOME культуры. І калі адно пытанне аддзелу культуры Крупскага райвыканкама ўдалося вырашыць — галоўная ўстанова культуры паспяхова адкрыла свае дзверы для наведвальнікаў яшчэ летам 2010-га, — дык улазіны для ЦРБ у райцэнтры пакуль што не зладзілі.

Шмат пытанняў ёсць не толькі па матэрыяльна-тэхнічнай базе ўстаноў культуры Крупак, але і па развіцці сферы ў раёне. Вырашыць іх можна, у тым ліку, і з дапамогай наладжанага дзяржаўна-прыватнага партнёрства. Праца гэтая ў Крупскім раёне вядзецца цягам некалькіх апошніх гадоў, і мясцовыя культуры работнікі могуць пахваліцца шэрагам удалых праектаў, здзейсненых агульнымі намаганнямі. Але сацыяльнае партнёрства толькі пачынае ўкараняцца ў раёне: нават апякунскага савета пры аддзеле культуры мясцовага райвыканкама пакуль што няма. Словам, для далейшай працы ёсць яшчэ шмат нявыкарыстаных магчымасцей.

ны... яшчэ за першыя пяць месяцаў бягучага года. Справа ў тым, што культуры работнікі не цураюцца ісці насустрач пажаданням мясцовай моладзі і прадастаўляюць у сваім ДOME культуры такія паслугі, якія не могуць аказаць іхнія калегі з іншых СДК раёна.

Напрыклад, дзякуючы таму, што суботняя дыскатэка ў Крупскім СДК доўжыцца аж да 3-й гадзіны ночы (дазвол на гэта ўдалося атрымаць дзякуючы падтрымцы мясцовага райвыканкама), тут збіраюць выручку ў 700 — 800 тысяч рублёў за адзін суботні дыскатэчны вечар. Цікава, што ў кошт білета ("вагою" ў пяць тысяч рублёў) уваходзяць бясплатныя кава-чай, якія прапануюць усім ахвотным у асобным памяшканні — міні-кафэ або, як кажуць супрацоўнікі СДК,

дыскаклубе. Таксама пад час дыскатэкі можна бясплатна пагуляць у шахматы ці настольны тэніс, а таксама правесці свае вакальныя дачыны з дапамогай караоке. Усе гэтыя "дадатковыя" паслугі карыстаюцца вялікім попытам, і таму, па словах дырэктара СДК Антаніны Драніца, штосуботу сюды прыязджае ўсё больш і больш людзей з наваколля.

Прычым даюць у СДК не толькі пра заробкі ды платныя паслугі, а і пра ўсе іншыя кірункі дзейнасці. Таму тут працуюць не адно шматлікія гурткі, але і два калектывы са званнямі: народны ансамбль народнай песні "Крупчанка" і ўзорны дзіцячы фальклорны калектыв "Крупчаняты", якія неаднойчы станавіліся пераможцамі раённых ды абласных фестываляў.

Што да дзяржаўна-прыватнага супрацоўніцтва, дык і яно ў Крупскім СДК наладжана на

даволі высокім узроўні. Напрыклад, мясцовыя гаспадарка і прыватнікі пастаянна дапамагаюць кіраўніцтву Дома культуры ў яго памкненнях зрабіць культурныя мерапрыемствы цікавымі ды запамінальнымі, прычым — не толькі на словах, але і канкрэтнымі рэальнымі справамі: набыццём светлавой апаратуры, тэхнічнага абсталявання, сродкамі на закупку прызоў і каштоўных падарункаў ды многім іншым.

А перспектывыных планаў і крэатыўных ідэй у мясцовых культуры работнікаў вельмі шмат. Так, па словах дырэктара Крупскага СДК Антаніны Драніца, з цягам часу яны плануюць зладзіць пэнную дыскатэку. І, канешне ж, адна з асноўных задумак — за кошт паспяховага выканання плана платных паслуг зрабіць рамонт у будынку СДК.

ПЯЦЬ ГАДОУ БЕЗ БІБЛІЯТЭКІ,

У кніжным палоне

Але напачатку — пра самую балючую культурную праблему Крупак: "суіснаванне" дзвюх гарадскіх бібліятэчных устаноў у адным непрыстасаваным будынку.

Прыход у Крупскую дзіцячую раённую бібліятэку, дзе цягам ужо пяці гадоў "кватаруе" і ЦРБ, стаўся для мяне сапраўдным дэжавю: усё гэтак жа мясцовыя бібліятэкары працуюць сярод кніжных стэлажоў, а не ў асобных памяшканнях, усё так жа пакутуюць дарослыя і дзеці ад малой колькасці патрэбных кніг ды энцыклапедычных выданняў, а будынак дзіцячай бібліятэкі чакае-не дачакаецца рамонт... Карацей, сітуацыя з 2009 года ніяк не змянілася.

А між тым, на той праблемны артыкул "К" абласныя ўлады адрэагавалі досыць хутка. Упраўленне культуры Мінскага аблвыканкама ў адказ на публікацыю накіравала ў рэдакцыю ліст, дзе значылася: неабходныя сродкі на рамонт ГДК — выдаткаваны, а для бібліятэкі знойдзены новы будынак, што перададзены на баланс аддзела культуры Крупскага райвыканкама.

З Домам культуры ўсё зразумела: рамонт скончаны, і ўстанова цяпер паспяхова выконвае ўсе свае сацыяльныя функцыі. Але чаму ЦРБ так пакуль і месціцца ў старым будынку?

Па словах начальніка аддзела культуры Крупскага райвыканкама Таццяны Мельнік, рамонт перададзенага пад бібліятэку будынка замарудзіўся з-за доўгай працы над праектна-каштарыснай дакументацыяй.

— Пад час распрацоўкі ПКД нам хацелася ўлічыць усе нюансы і патрабаванні для раённай бібліятэкі, — адзначыла Таццяна Мельнік. — Цяпер усе перадрамонтныя работы скончаны, праектная дакументацыя аплачана (для гэтага было выкарыстана больш за 130 мільёнаў рублёў) і спадзяёмся, што ў хуткім часе бібліятэкары змогуць пераехаць у новы будынак...

— Бібліятэку ў Крупках чакаюць усе жыхары, — падключаецца да размовы намеснік старшыні Крупскага райвыканкама па сацыяльных пытаннях і ідэалагічнай рабоце Алена Бялькова. — Мы ўжо атрымалі з абласнога бюджэту 400 мільёнаў рублёў на пачатак рамонтных работ, і з мая на аб'екце культуры працуюць будаўнікі. Калі грошы асвоім, магчыма, у другім паўгоддзі нам будзе выдаткаваны дадатковыя сродкі пад гэты аб'ект культуры...

Рамонтная эпапея працягваецца: мо самы час звярнуцца да спонсара?

Будынак ГДК ужо адкрыты для наведвальнікаў, а вось у бібліятэчным рамонце толькі пачаўся.

Як адзначыла Алена Бялькова, некаторыя раённыя арганізацыі прапанавалі зладзіць суботнік на аб'екце.

Зразумела, не мог не наведаць будоўлю. Вялікі бібліятэчны дом, які месціцца ў цэнтры горада каля ГДК і ў якім плануецца размясціць Цэнтральную раённую бібліятэку Крупак, быў поўны будаўнікамі. Хочацца спадзявацца, што іхняя праца не спыніцца і патрэбнае фінансаванне з абласнога бюджэту на завяршэнне ўсіх неабходных рамонтных работ будзе атрымана. А "К", са свайго боку, абавязкова прадоўжыць адсочваць сітуацыю з рамонтнай эпапеяй у Крупках.

Дыскаклуб з "бясплатнай" кавай

У пошуку "крэатыву" крупскіх культуры работнікаў наведваюць некалькі паселішчаў раёна. І пра адзін прыклад паспяховай дзейнасці хачу сказаць асобна. Гаворка — аб працы Крупскага сельскага дома культуры.

Вёска Крупкі, што месціцца кіламетраў за сем ад райцэнтра, нават не з'яўляецца аграгарадком, таму ў мясцовым СДК не надта добрая матэрыяльна-тэхнічная база: неабходны рамонт будынка ўстановы культуры, новая гукаўзмацняльная і светлавая апаратура... Але слабая "ўзброенасць" не перашкаджае наладжанай рабоце мясцовых культуры работнікаў.

Працуюць тут, без перабольшання, апантанія людзі, і дзякуючы іхняй дзейнасці гадавы план платных паслуг амаль выкана-

Галерэя спонсараў ад "К"

Каб аграсядзіба запрацавала

З мясцовым прадпрыемствам Васілём БАРАВУЛЕМ аддзел культуры, як прызналася яго начальнік Таццяна Мельнік, толькі пачаў працаваць. Але надзеі на плённую сумесную дзейнасць — вялікія. Тым больш, цікавых планаў ды праектаў як у культуры работнікаў раёна, так і ў бізнесмена хапае.

— Васіль Адамавіч, як мне зазначылі ў аддзеле культуры, ваша прадпрыемства выдаткавала значную суму грошай на падарункі ўдзельнікам фестывалю "Крупскія зорачкі"...

— Пачну здалёк. Справа ў тым, што сам я па адукацыі — гісторык. І многія прыклады з мінулага запэўніваюць мяне: менталітэт нашага народа, асабліва за апошняе стагоддзе, — гэта не прадукт сённяшняга дня. На жаль, шмат у чым мы ператварыліся ў Іванаў без роду і племені. І калі сёння кажам, што трэба падымаць культуру, мову, дык, на мой погляд, гэтыя рэчы павінны ісці побач з эканомікай, паралельна з ёй. З іншага боку, і біз-

несмены не павінны, зарабіўшы грошы, забывацца на тое, хто яны і адкуль, забываць пра свае карані.

— Але якім чынам паяднаць культуру і бізнес?

— Усё вельмі проста: без культуры бізнес таксама не зможа зарабляць. Але тут, на маю думку, трэба шукаць падыходы да кожнага бізнесмена, бо не ўсе змогуць ці захочуць аказаць дапамогу Дому культуры або бібліятэцы. Асабістыя кантакты, як я лічу, тут вельмі важныя, бо такія стасункі паміж бізнесам і сферай культуры цяжка рэгламентаваць, уціснуць у нейкія рамкі ці законы. З іншага боку, я часта бываю за мяжой, і бачу, як там наладжана супрацоўніцтва паміж прыватнікам і той жа дзяржавай. Вось толькі адзін прыклад, што называецца, "з жыцця". У Германіі гасцяваў у знаёмага бізнесмена, які мае аграсядзібу. Будынак драўлянай хаты — вельмі стары, а на зямельным участку стаяць межавыя слупы яшчэ 300-гадовай даўніны! Дык вось, паводле заканадаўства, мой сябра не мае права парушыць стары будынак. Немец гэты будынак захоўвае, як і тыя межавыя знакі на ўскрайку ўчастка, а за гэта дзяржава выдаткоўвае яму пэўную суму грошай. Хаця ўсім зразумела, што, пабудававшы на гэтым месцы сучасную ферму, і дзяржава, і прыватнік атрымалі б больш карысці ад падобнай дзейнасці.

— Наколькі ведаю, у вас таксама ёсць аграсядзіба, і менавіта на яе базе плануецца ладзіць сумесныя мерапрыемствы з аддзелам культуры...

— Так, пэўныя задумкі ёсць. У вёсцы, дзе я нарадзіўся, застаецца, на жаль, усё менш людзей. Я пачаў з таго, што сабраў у наваколлі шмат старадаўніх рэчаў, маю цяпер там, фактычна, невялікі этнаграфічны музей. З цягам часу планую пабудавать невялічкую гасцініцу для адпачынку. Хаця пакуль існуюць тут пэўныя фінансавыя пытанні. Але, думаю, паступова іх вырашу. Дык вось, пасля завяршэння будоўлі ў вёсцы плануем прымаць замежных турыстаў, ладзіць цікавыя фальклорныя праграмы, натуральна, з дапамогай культуры работнікаў. Без гэтага не абыйсціся, бо яны цікавыя для ўсіх, і гэта тое, чым беларусы могуць прывабіць еўрапейцаў. Тады і наша супрацоўніцтва з аддзелам культуры выйдзе на якасна новы ўзровень. А ў тым, што так і будзе, я не сумняваюся...

Не сумняваюся, што ў крэатыўных культработнікаў усё атрымаецца, бо цягам шматлікіх выездаў у рэгіёны Беларусі такіх апантаных ды ахвочых да сваёй справы супрацоўнікаў вясковага клуба, шчыра прызнаюся, яшчэ не бачыў. Але вось пытанне: чаму многія іншыя ўстановы ў сельскай мясцовасці такія нецікавыя і дзейнічаюць нібыта па ўзоры? Усё таму, заўважыла мастацкі кіраўнік Крупскага СДК Алена Жызнеўская, што там, магчыма, проста не хочучь крэатыўна працаваць і думаць. Цалкам пагаджаюся. Адвечная песня пра тое, што "ў нас усё, як і ўсюды" і пра "няма грошай", ужо сапраўды надакучыла. А вось выйці за межы звыклага і абкатанага, накітаваць святы вёскі, могуць далёка не ўсе. Ды і ці хочучь?

"Жывы" пляж

Пад час паездкі па Крупскім раёне давялося бачыць многія прыклады сацыяльнага партнёрства. Найперш — у райцэнтры. Да слова,

гам некалькіх гадоў, і цяпер матэрыяльна-тэхнічная база сельскай установы культуры — адна з найлепшых у раёне. Таму ў Замках даволі часта ладзяцца не толькі шматлікія раённыя, а і абласныя мерапрыемствы.

Прычым, як пераканаўся на свае вочы, культработнікі з аграгарадка не спачываюць на лаўрах, а актыўна працуюць над тым, каб заставацца ў лідарах культурнага абслугоўвання насельніцтва і да сённяшняга дня. Так, адзін з прыкладаў іх паспяховай ды крэатыўнай дзейнасці — выезд з апаратурай на бераг возера, дзе любяць адпачываць як крупчане, так і шматлікія ўсці з усіх куткоў Беларусі. Мабільнасць культработнікаў дасягаецца з дапамогай генератара, які, як распавёў мастацкі кіраўнік установы Ігар Сініцын, набыты таксама за кошт пазабюджэтных сродкаў. Цікавая і арыгінальная музычна-забаўля-

Як адзначыла намеснік старшыні райвыканкама Алена Бяльцова, — дзяржаўна-прыватнае супрацоўніцтва — адзін з найпрыярытэтных кірункаў работы для супрацоўнікаў усёй сацыяльнай сферы, у тым ліку, натуральна, і культработнікаў.

— Раён наш мае ў гэтым плане вялікі патэнцыял, — пераканана суразмоўца "К", — бо для ўмацавання базы тых жа ўстаноў культуры нам проста неабходна мецэнацтва. Пэўныя напрацоўкі сапраўды маем: да прыкладу, ладзім гала-канцэрты і конкурсы мастацкай самадзейнасці сярод прадпрыемстваў, сельгасарганізацый, якія, натуральна, з'яўляюцца нашымі сацыяльнымі партнёрамі. Але гэтае дзяржаўна-прыватнае супрацоўніцтва ў раёне толькі пачынаецца і сістэмнага характару, на жаль, пакуль не мае. Таму будзем абавязкова працягваць гэтую працу і надалей...

Або ці далёка да фінальнай кропкі ў Крупках?

Начальнік аддзела культуры Таццяна Мельнік і дырэктар РДР Таццяна Сухаплюева падрыхтавалі ўжо сімвалічны мех для рэальных спонсарскіх грошай.

цяпер завяршаюцца рамонтныя работы ў памяшканнях мясцовай музычнай школы, якая пераехала на трэці паверх будынка Дома быту. А пад час нядаўняга святкавання пяцідзесцігоддзя ДМШ шматлікія прадпрыемствы горада ўручылі ўстанове адукацыі каштоўныя падарункі ды значныя грашовыя сродкі. Яшчэ прыклад: у аддзеле культуры маюць добрыя стасункі з кіраўніцтвам мясцовай газакам-прэсарнай станцыі, якое выдаткоўвае фінансавыя сродкі на закупку прывоў пры правядзенні мерапрыемстваў і на новыя камплекты касцюмаў для калектываў ГДК.

Няблага працуюць са спонсарамі і ў раёне. У аграгарадку "Замкі", дзе таксама пабывае цягам камандзіроўкі, мясцовае ААТ "Кляновічы" ўклала шмат фінансавых сродкаў у рамонт СДК. Спонсарская падтрымка, па словах начальніка аддзела культуры Крупскага райвыканкама Таццяны Мельнік, доўжылася ця-

льная праграма прываблівае шматлікіх "пляжнікаў": амаль кожны з іх жадае патанчыць пад "жывую" музыку і паўдзельнічаць у разнастайных цікавых конкурсах. Зразумела, не бясплатна. Гэта, натуральна, значна палепшае баланс плана платных паслуг установы культуры.

Яшчэ адзін цікавы прыклад узаемадзейнення са спонсарамі маюць у раённым Доме рамёстваў, што месціцца ў Крупках-2. Па словах дырэктара ўстановы Таццяны

Дывідэнды ад падобнай дзейнасці — навідавоку: паляпшэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы ўстаноў, павелічэнне цікавасці да мясцовых мерапрыемстваў, правядзенне з дапамогай спонсараў не толькі рэгіянальных, але і абласных акцый ды фестываляў, што, безумоўна, павысіць імідж Крупак сярод іншых райцэнтраў Міншчыны. Але ці будуць выкананы названыя задачы — пакажа час.

І яшчэ адна прапанова адносна пачатковай — бібліятэчнай — тэмы артыкула. Правесці суботнік у бібліятэчным будынку — рэч, несумненна, неабходная. Але ці варта гэтым абмяжоўвацца? Магчыма, хутчэйшаму

Выязная дыскатэка на беразе возера ад замкоўскіх культработнікаў.

Сухаплюевай, дапамогу ім аказвае дырэктар мясцовага філіяла Валожынскага льнокамбіната: без ягонай спонсарска-мецэнацкай падтрымкі льянныя вырабы мясцовых майстроў каштавалі б нашмат даражэй. Кіраўніцтва ўстановы мае добрыя кантакты з іншымі дырэктарамі раённых дамоў рамёстваў літаральна па ўсёй Беларусі, таму з набыццём шматлікіх матэрыялаў для гурткавай працы тут праблем не маюць, а зрэдку нават атрымліваюць матэрыялы для сваіх работ цалкам на бясплатнай аснове, прычым не толькі саломку або лён, але і драўляныя вырабы: стэлажы, рамкі ды многае іншае.

пераездку бібліятэкараў у новы будынак паспрыялі б не толькі дадатковыя сродкі ўпраўлення культуры аблвыканкама, але і спонсарская падтрымка мясцовых бізнесменаў. Натуральна, прыцягнуць значныя фінансы пад гэты праект наўрад ці атрымаецца, але ж паспрабаваць варта. Іначай, чаго не бывае, пяцігадовы "юбілей" суіснавання дзвюх бібліятэк у адным будынку зацягнецца яшчэ на нягэўны час. Планы ж, датычныя рамонтна-дзіцячай бібліятэкі, у такім выпадку, увогуле застаюцца толькі на паперы...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Крупскі раён — Мінск Фота аўтара

Хэдлайн рэгіёна: мабільныя тэхналогіі

Пакуль Android "завіс" у паветры

У публікацыі мінулага нумара "К" "Хто адзначна праіграе?" падрабязна апісваўся паспяховы вопыт выкарыстання айчыннымі музеймі інтэрнэт-прасторы, і ў прыватнасці — стварэнне імі сваіх сайтаў у Сусветным павуціні. У матэрыяле ж "Шукаць Вязынку па аўтанавігатары?" закрута пытанне недахопу ўказальнікаў на трасах да рэгіянальных музеяў.

абазначаць сваё месцазнаходжанне з дапамогай сучасных інфармацыйных тэхналогій. Зрэшты, лішніх выдаткаў тое не запатрабуе. Дык якой думкі на гэты конт прытрымліваюцца самі работнікі культуры? Мы запыталіся ў некаторых з іх, наколькі гэтая праблема для іх актуальная. І што наогул робіцца для годнага пазіцыянавання мясцовых устаноў культуры?

Дырэктар Гарадоцкага дома рамёстваў і фальклору Васіль Сіманковіч адзначаў, што яго ўстанову ведаюць не толькі ў вобласці, але і ва ўсёй краіне. У першую чаргу, гэта заслуга плённага супрацоўніцтва з прыватнымі турфірмамі, якія вялікімі групамі "пастаўляюць" Дому рамёстваў і фальклору прыхільнікаў традыцый. Да таго ж, ва ўстанове вялікая праца вядзецца па прыцягненні адзіночных і сямейных турыстаў, у тым ліку тых, хто знаходзіцца на адпачынку ў агра-сядзібах. Для гэтага ствараецца змястоўны сайт, дзе можна будзе не толькі даведацца пра кантактныя даныя, але і ўбачыць на відэароліках, да прыкладу, фрагменты майстар-класаў па народных промыслах.

Мае сваё прадстаўніцтва ў Інтэрнэце і Нясвіжская раённая бібліятэка, праўда, пакуль, па словах яе дырэктара Людмілы Вітко, патрабуецца раскрутка самога сайта, які распачаў сваю працу літаральна месяц таму. Па словах Людмілы Іванюны, у будучым на базе сайта будзе створана адмысловая "прамая лінія" з чытачамі. Не абмянаюць сёння гэтую ўстанову Культурнай сталіцы Беларусі-2012 і турысты, якіх найперш цікавіць гісторыя будынка бібліятэкі, а таксама — доступ у Інтэрнэт.

Пакуль не маюць асобнага сайта ўстановы культуры Мсціслаўскага райвыканкама. Тым не менш, не першы год адбываецца плённае супрацоўніцтва мясцовага аддзела культуры з аграсядзібамі. Па словах начальніка аддзела культуры Наталлі Біскупы, народныя музычныя калектывы часта завітваюць да турыстаў з культурнай праграмай, якая ўключае гульнявую частку. Акрамя таго, на

А сёння надзвычай запатрабаванымі ў свеце сталі адмысловыя праграмы для мабільных тэлефонаў. Дзякуючы ім можна без праблем знайсці той або іншы будынак, аб'ект турыстычнай інфраструктуры, словам, усё, што адлюстравана на адпаведнай віртуальнай карце. Першай ластаўкай для нашай краіны ў гэтым кірунку стала стварэнне праграмы для смартфонаў на базе платформы Android для пошуку варыянтаў загараднага адпачынку ў Беларусі. Дзякуючы ноу-хау можна выбраць найбольш блізкую ці, скажам, танную аграсядзібу: праграма пакажа кошт і апісанне аб'екта, а калі смартфон падтрымлівае яшчэ і функцыю навігатора, то аўтаматычна пазначыць самы кароткі шлях да яго. Пры гэтым для патэнцыйнага турыста знікае неабходнасць праводзіць доўгія пошукі жылля ў Інтэрнэце або ў буклетах ці каталогах, дзе інфармацыя вельмі хутка старэе.

Зразумела, для турыста важна не толькі мець дах над галавой ды смачную ежу, але і ўзабагачаць сябе новымі ўражаннямі, набываць памятныя сувеніры. Усё гэта, безумоўна, могуць прапанаваць установы культуры нашай краіны — музеі, бібліятэкі, дамы рамёстваў, аддзелы культуры, — якія курыруюць правядзенне фестываляў ды народных святаў. Але ці прадстаўлены яны ў гэтай мабільнай праграме ці аналагічнай ёй?

Па словах стваральніка бясплатнай праграмы для смартфонаў, кіраўніка буйнога турыстычнага партала Андрэя Барашкі, праект толькі

А якія ўстановы культуры вашага рэгіёна маглі б трапіць у падобную праграму для мабільных тэлефонаў? Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77 або kultura@tut.by, тэлефануйце ў рэдакцыю па нумары 8-017-334-57-23, абмяркоўвайце тэму на www.facebook.com/kimpresby! Нам важная менавіта ваша думка!

набірае абароты: ён пакуль змяшчае ўсяго каля 200 аграсядзіб і яшчэ не ахоплівае ўсю краіну цалкам. Разам з тым, суразмоўца падтрымаў нашу ідэю "прывязкі" аб'ектаў матэрыяльнай і нематэрыяльнай спадчыны, а таксама ўстаноў культуры да вясковых сядзіб, дамоў адпачынку, санаторыяў. Чым не "прынада" для турыстаў? Тым больш, такая праца ўжо не першы месяц вядзецца на ягоным сайце, дзе вылучана асобная рубрыка "Скарбніца Беларусі": там прадстаўлены цікавыя мясціны краіны. А перспектыва пашырэння праграмы для смартфонаў за кошт устаноў культуры будзе залежаць ад папулярнасці навінкі і водгукаў яе карыстальнікаў.

Аднак, як вядома, пад ляжачы камень вада не цячэ, а таму і самі ўстановы культуры мусяць больш актыўна праяўляць ініцыятыву ды

сайце Мсціслаўскага райвыканкама можна знайсці турыстычны календар, распрацаваны з удзелам аддзела культуры. Ён утрымлівае інфармацыю пра час правядзення народных абрадаў.

Мусіць, чытачы заўважылі, што адказы на наша пытанне наконт уключэння ўстаноў культуры ў мабільныя дадаткі ды картаграфічныя праграмы "завісла" ў паветры. Але ж падобны, пакуль некарыстаны, спосаб раскруткі аб'ектаў сярод найбольш мабільнай часткі тураўдотарыі, якая сёння актыўна ўжывае тыя ж смартфоны, навігатары, мог бы стаць дадатковай прынадай для гасцей. "Ды яны і сапраўды прасунутыя!" — падумае такі турыст і зазірне ў раённы музей ці ў дом рамёстваў па дарозе да аграсядзібы...

Кастусь АНТАНОВІЧ

Сёлетні фестываль "Звіняць цымбалы і гармонік" па ліку дваццаць трэці, а ў статусе міжнароднага — п'ятнаццаты. Стартаваў ён у 1989 годзе ў Віцебску. Некаторы час фестываль "кватараваў" у Магілёве, а потым пераехаў у Паставы — гэта стала для яго другім (і сапраўдным!) нараджэннем. Справа ў тым, што жыхары вялікіх гарадоў, як мне мяркуецца, — носьбіты культуры, у значнай ступені касмапалітычнай і ўніфікаванай, а ў мястэчках ды малых гарадах, такіх, як Паставы, людзі бліжэй да зямлі, а значыць — і да народжанага гэтай зямлёй мастацтва. Карацей кажучы, фестываль у Паставах атульна.

23 гады — дастатковы час, каб сфаміравалася рэжысура фестывалю. Але змяняецца склад удзельнікаў, адпаведна — рэпертуар, і, што надзвычай прыемна, павялічваецца колькасць глядачоў. Цяпер жа ўсё больш гасцей прыязджае ў Паставы з іншых рэгіёнаў спецыяльна на фестываль. А пглядзец гэтым разам, як і заўсёды, было на што. У фестывалі прымалі ўдзел вядучыя аматарскія калектывы з усіх рэгіёнаў і сталіцы Беларусі, самадзейныя артысты з замежжа: з Украіны, Расіі, Казахстана, Латвіі, Літвы, Эстоніі.

Былі і прафесійныя калектывы. У першы дзень на плошчы выступіў Нацыянальны акадэмічны народны аркестр імя І.Жыновіча пад кіраўніцтвам Міхаіла Казінца (ён жа — старшыня журы фестывалю), Нацыянальны акадэмічны народны хор імя Г.Цітовіча (кіраўнік — Міхаіл Дрынеўскі) і ансамбль Віцебскай філармоніі "Талака" на чале з Мікалаем Падалаякам. Наступным днём адбылася лабараторыя: майстар-клас ігры на гармоніку і дзяцанічных цымбалах у Пастаўскай ДШМ. Апошняй, дарэчы, днямі прысвоена імя Антонія Тызенгаўза, і з гэтай нагоды ў прысутнасці ўдзельнікаў ды гасцей

Мая камандзіроўка... праз год, або Тэндэнцыі — да эксклюзіўнасці

Дык "Хто каго?"

У час майстар-класаў.

Канцэрт на ганку Палаца Тызенгаўза.

фестывалю на будынку школы была ўрачыста адкрыта памятная шыльда з выявай мецэната. Потым адбылася галоўная падзея фестывалю — конкурс калектываў і асобных выканаўцаў пад назвай "Хто каго?" — ды канцэрт класічнай музыкі ў выкананні Мінскага струннага квартэта на пляцоўцы перад палацам Тызенгаўза. Увечары на плошчы — канцэрт "Званы над Мядзелкай". Гэта быў сумесны праект аркестра імя Жыновіча і ансамбля званароў Мінскай епархіі. Потым на сцэну падняліся артысты Літоўскага дзяржаўнага ансамбля песні і танца "Lietuva". Скончыўся ж фестывальны дзень дыскатэкай з гуртом "Дразды". У апошні дзень фестывалю прайшоў канцэрт Мінскага квартэта ў мясцовым касцёле і гала-канцэрт у парку, па заканчэнні якога адбылося афіцыйнае ўшанаванне ўдзельнікаў.

Усе канцэрты мелі аншлаг. А, бадай, самай папулярнай асобай на фестывалі быў першы сакратар Пасольства Венесуэлы ў Беларусі Херарда Эстрада Марцінэс — музыкант, дыржор, кампазітар. Публіка была ў захапленні ад ягонага выканання на скрыпцы народнай музыкі Венесуэлы.

Фестываль стаў прыкладам гарманічнага спалучэння аматарскай творчасці і прафесійнага мастацтва на глебе культурных традыцый. Прынамсі, так яго ўспрымае публіка. А яшчэ гэта сумоўе людзей, занепакоеных лёсам традыцыйнай культуры. ...

...Кіраўнік ансамбля "Lietuva" — сябра журы фестывалю Робертас Кацінскас паведаміў карэспандэнту "К", што ў яго краіне, дзе народная творчасць лічылася нацыянальным брэндам, існуюць праблемы, нават з папаўненнем складу калектыву. У навучальных установах культурнай сферы Літвы народнаму танцу не вучаць — толькі класічнаму. І калі дыпламаваны танцор трапляе ў ансамбль

"Lietuva", яго трэба перавучаць. А ці ж самадзейнасць не з'яўляецца кадрывым рэзервам прафесійнага мастацтва? "Не, не той узровень", — адказаў спадар Кацінскас.

Таксама пытанне: аматары або прафесіяналы артысты такіх ансамбляў, як, да прыкладу, "Сябрына", "Шчодрыца", "Гарадоцкія музыкі", "Магілёўцы", "Кросны", ды іншых калектываў, што сарвалі аглядасмента на сёлетнім фестывале? Калі бачыш іх на сцэне, дык гэтак, мабыць, важнае для спецыялістаў пытанне ці яе як глядача абсалютна не хвалюе.

Вельмі важна, каб пасля фестывалю ў горадзе заставалася не толькі станочная духоўная атмасфера, але і матэрыяльныя знакі, — гэтая думка належыць старшыні аргкамітэта фестывалю, намесніку міністра культуры Тадэушу Стружэцкаму. І гэтым разам да фестывалю

горад упрыгожылі скульптурныя кампазіцыі з каменя, якія зрабілі студэнты Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Кіраваў творчай брыгадай Аляксандр Фінскі. Скульптуры ўстаноўлены каля дзіцячай школы мастацтваў і ўжо сталі мясцовай славутасцю.

Мабыць, самае яскравае ўражанне ад фестывалю ў дзедзі. На сцэне — артысты, у глядзельнай зале пад адкрытым небам — глядачы, а на свабоднай прасторы паміж сцэнай і "залай" дзедзі гуляюць, танцуюць, можна сказаць, святкуюць свабоду творчасці. Так было на канцэртах і на плошчы, і ў гарадскім парку. Асабліва запомніўся на гала-канцэрце маленькі хлопчык у вышыванай беларускай кашулі і саламяным капелюшы з кветкамі ў руках: на сцэне была ягоная мама, і калі выступленне скончылася, ён пабег да яе, каб тая кветкі ўручыць. У непасрэд-

насці гэтай праявы эмоцыі было нешта такое, што адлюстроўвае змест і характар дадзенага свята...

Да фестывалю быў прымеркаваны Міжнародны інвестыцыйны форум. У памяшканні Гарадскога дома культуры прайшла выстаўка, дзе прадставілі ўсё, чым багатая Пастаўшчына: ад прадуктаў харчавання да кампанентаў электроннай прадукцыі "Гарызонт". Я не эканаміст, і мне цяжка разважаць, які ад гэтай імпрэзы будзе плён. Але каб я быў інвестарам і меў грошы, дык звярнуў бы ўвагу на тое, што горад праводзіць мерапрыемствы міжнароднага маштабу, але дагэтуль не мае прыстойнай гасцініцы... Зрэшты, я разумею, што на ўсё патрэбны час.

У фестывальнай праграме, конкурсных выступленнях і канцэртах прымалі ўдзел каля трыццаці аматарскіх і прафесійных калектываў ды асобных

У вёсцы Ямінск Любанскага раёна адкрылі ахоўную дошку: традыцыйнаму спеўнаму стылю населенага пункта наддзены статус гісторыка-культурнай каштоўнасці Беларусі. Носьбіт стылю — калектыв "Журавушка".

Ён створаны ў 1974-м Надзеяй Новікавай. На жаль, таленавітая жанчына, што была доўгі час мастацкім кіраўніком, не так даўно пайшла з жыцця... Сёння калектывам кіруе Алена Хадароўская. У гурце спяваюць таксама Алена Чудакоўская, Марыя Прушак, Ніна Вішчэня, Зінаіда Раманчук, Ніна Гук, Тамара Прушак. А ў рэпертуары — больш за трыста мясцовых песень, якія ўдзельніцы перанялі і запамнілі ад сваіх прабабуль. Сярод іх існуе цэлы пласт гасцявых. Што ж да спеўнага стылю ямінцаў, то ён адрозніваецца і па гучанні, і па меладычным строі як адзін з найстаражытных у рэспубліцы.

Любаншчына: статус каштоўнасці

Знак у гонар ямінскіх бабуль

Фота Сяргея Квітківа.

Уручэнне дыплама Херарда Эстрада Марцінэсу (Венесуэла).

выканаўцы. У намінацыі "Дзіцячая творчасць" дыпламам Першай ступені адзначаны Уладзіслаў Гаглашвілі (Балалайка) з Маладзечна, Лізавета Крыгер (дудка) з Дзяржынска і ансамбль "Званочкі" з Варапаева. Сярод дугатаў дыпламы такой жа вартасці атрымалі Ванда Мацкевіч (цымбалы) і Анатоль Собаль (гармонік) з Паставаў, нашы казахскія госці Аманбай і Рустамбек Малдыбаевы (домбра), бандурысты Аксана Буднік і Дзмітрый Лук'яненка (Кіеў). Дыплом Першай ступені — у ансамбляў "Сябрына" і "Спадчына" (Беларусь) "Аўкштайцыя" (Літва), "Мальвы" (Украіна). Спецыяльныя дыпламы аркамітэта фестывалю — у Херарда Эстрада Марцінэса (Венесуэла), Святланы Нігурэнка (Кіеў) і Міхаіла Сіняка (Мінск). Спецыяльны дыплом імя Уладзіміра Грома — у Сяргея Ярука з Маладзечаншчыны. Сярод лаўрэатаў — ансамбль "Lietuva". Але, трэба дадаць, у нейкай форме быў ушанаваны кожны ўдзельнік фестывалю.

На маю просьбу падзяліцца ўражаннем пра фестываль старшыня журы Міхаіл Казінец сказаў наступнае:

— Новым на гэтым фестывалі было тое, што ў складзе журы ўпершыню прысутнічалі прадстаўнікі замежжа, якое прынята называць далёкім. Кшыштаф Гансэрак, старшыня Польскага акадэмічнага фальклорнага аб'яднання, прапановаў, каб на конкурсе выканаўцы не карысталіся нотамі, бо ноты — атрыбут акадэмізму, а гэта не надта пасуе фестывалу народнай музыкі. Праўда, такіх выканаўцаў аказалася няшмат. Прапанову Гансэрака мы мяркуем унесці ў статут фестывалю. Калі згадаць, з чаго фестываль пачынаўся, і тое, што мы маем цяпер, дык відэавочна, што з года ў год расце выканальніцкае майстэрства ўдзельнікаў. Даволі высокі агульны ўзровень. Выразна адчуваецца рэгіянальнае асаблівасці і ў падборы рэпертуару, і ў манеры. Мабыць, сёння ў Беларусі няма самадзейнасці, як яе разумелі ў 1960-я — 1970-я гады. Амаратарскія ансамблі, прынамсі, тыя, што мы бачым на фестывалю, на 90 працэнтаў складаюцца з прафесійных музыкантаў. Скажам, дыпламаваны музыкант выкладае ў ДШМ і адначасова грае ў гурце пры гэтай школе. Слова "самадзейнасць" я ўвогуле вывёў бы з абароту.

Фестываль народнай музыкі "Звіняць цымбалы і гармонік" праходзіў 8 — 10 чэрвеня, з пятніцы па нядзелю. Прапанову паехаць у камандзіроўку на выхадныя я ўспрыняў без захаплення. Але ж ці ведае чалавек, дзе збуйць, а дзе знойдзе? Да гэтых трох дзён Паставы рыхтуюцца цягам года і яшчэ столькі ж іх абмяркоўваюць. Тое, што я адчуваў на фестывалі ў Паставах, можна ў эмацыйным сэнсе параўнаць з прысутнасцю на стадыёне "Дынама" ў той момант, калі "БАТЭ" забівае гол "Мілану". Гэта атмасфера радасці, якая яднае мясцовых людзей і гасцей...

Праз год я папрашуся ў гэтую камандзіроўку сам.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Паставы — Мінск
Фота аўтара

Французскі ілюстратар Аліўе ТАЛЕК завітаў у Мінск, дзякуючы супрацоўніцтву Пасольства Францыі ў Беларусі з адным з расійскіх выдавецкіх дамоў. Цягам апошніх трох гадоў выдавецтва ўдзельнічала ў Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы, прапануючы літаратуру для дзяцей і падлеткаў, а сёлета — запрасіла з візітам у сталіцу Беларусі Аліўе Талека — мастака-ілюстратара той самай вядомай серыі пра маленькую дзяўчынку і ейнага сабачку "Рыга і Гэты, як яго...", казкі "Вялікі і маленькі воўк", "міжнароднага бестэлера" "Трэба было б"... Дадамо, што кнігі з ілюстрацыямі Талека, адзначаныя ўзнагародамі, перакладзены на 15 моў свету. Карэспандэнту "К" пад час кароткага, але насычанага візіту госьця ўдалося распяць месце Талека, як жа "нарадзілася" славутая дзяўчынка Рыга і чаму мастак не пагадзіўся зрабіць ілюстрацыі да "Папялушкі".

Фота Юрыя ІВАНОВА

Бестсэлер — у чырвоных тонах

Сакрэт Аліўе

— Месьце Талека, не магу не пацікавіцца вашымі ўражаннямі ад сустрэч у Мінску. Ведаю, што пад час візіту вы далі некалькі майстар-класаў.

— Колькі гадзін таму я быў на сустрэчы — майстар-класам гэта ніяк не назавеш — з дзеткамі з парусьнем сьляху (Аліўе наведваў спецыяльную школу № 14 для дзяцей з парусьнем сьляху. — Д.А.). Я расставіў ім пра тое, чым займаюся, а далей мы разам малявалі. І я быў вельмі ўражаны тым, якія цудоўныя работы атрымліваюцца ў хлопчыкаў і дзяўчынак, колькі ў іх фантазіі ды таленту. Таксама мяне прыемна здзівілі і навучэнцы вашага мастацкага каледжа (гаворка — пра Мінскі дзяржаўны мастацкі каледж імя А.Глебава. — Д.А.). Прызнацца, падобнай цікавасці да самавыяўлення праз малюнак я не бачыў у Францыі, дзе мне неаднойчы даводзілася выступаць перад рознымі групамі.

— Якімі прынцыпамі кіруецца пад час працы над кнігамі? Галоўная іх аўдыторыя — дзеці, моладзь, якія патрабуюць шчырасці і адкрытасці...

— Звычайна, беручыся за працу, не кіруюся пэўнымі правіламі. Мяне захапляе гісторыя, персанаж — вось і сакрэт. Можна сказаць, я маю для сябе. Ведаю, што не адзін такі "эгаіст" у гэтай справе: чуў ад майго калегі, як ён казаў, што таксама атрымлівае асалоду ад самога працэсу стварэння герояў, карцінкі больш, чым ад усведамлення таго, хто ў далейшым будзе глядзець яго творы. Вось такі парадокс!

— На інтэрнэт-форумах вас называюць адным з мастакоў, чые творы — непараўнальна светлыя, аптымістычныя, яны паляпшаюць настрой і выклікаюць усмешку...

— Безумоўна, ілюстрацыя — адлюстраванне характару, унутранага стану мастака, лютэра, у якім бачна душа творцы. І тут ніяк не слухіць, што мне падабаецца свет, поўны колераў і радасці адкрыцця. Што да гумару... У дачыненні да размовы з дзецьмі, мне падаецца, гумар мусіць быць... абсурдным. Бо тонкая іронія больш уласціва дарослым, а вясёлыя ілюстрацыі падабаюцца дзецям.

— Цікава, як нарадзілася дзяўчынка Рыга з серыі "Рыга і Гэты, як яго..." — персанаж, што паланіў самыя розныя кантыненты?

— Мы ўжо даўно знаёмыя з пісьменнікам Жан-Філіпам Ара-Вігна — аўтарам, у тым ліку, і гэтай серыі; я неаднойчы выступаў ілюстратарам твораў майго сябра. Але самае цікавае, што Рыга і ейны флегматычны сабачка сталіся маёй прапановай. Неяк мы сустрэліся з Жан-Філіпам і я паказаў яму гэтых герояў: маўляў, магчыма, ты можаш прыдумаць гісторыю пра іхняе сяброўства? І Жан-Філіп пагадзіўся. У выніку нарадзіўся першы твор, другі, а потым — і серыя пра прыгоды Рыты ды яе гадаванца.

— Наколькі ваш прыклад супрацоўніцтва тыповы для літаратурных праектаў Францыі?

— Нетыповы. Можна сказаць, "нарадженне" Рыты стала выключэннем з правілаў. Звычайна ў такой справе рэзультат выдаецца: менавіта ён звяртаецца да ілюстратара з просьбай зрабіць малюнак да тэксту. У парадку рэчаў, што ілюстратар і аўтар тэкста могуць увогуле не ведаць адна-

го. Выдавец прымае работу, робіць заўвагі, — і ілюстратар мусіць ім падпарадкоўвацца. А ўжо потым выдавец прапануе гатовыя малюнакі аўтару: альбо ён пагаджаецца, альбо ідзе да іншага выдаўца. Урэшце, я магу выбраць фармат кнігі, у мяне ёсць права разбіваць тэкст так, як мне бачыцца, каб выданне выглядала выйгрышна.

— Наколькі ў вашай краіне сёння запатрабавана прафесія ілюстратара?

— Сярод ілюстратараў няшмат людзей, якія жывуць выключна гэтай справай. У апошнія гады ў Францыі назіраецца выбух цікавасці да дзіцячай літаратуры, таму ў дадзеным кірунку на нас ёсць попыт, а вось у іншых... У той жа прэсе пазіцыі маляванай ілюстрацыі пасунула фатаграфія. Сыходзіць у нябыт і арт-афіша. Засталося няшмат: коміксы ды дзіцячая літаратура.

— Месьце Талека, я ведаю, што, нягледзячы на падобнае становішча спраў на рынку, вы дазваляеце сабе адмаўляцца ад тых прапаноў, якія вам не па гусце...

— Так, я трымаюся той пазіцыі, што гісторыя, якую ілюструю, не павінна хлуціць.

— А ці пагадзіліся б вы зрабіць ілюстрацыі да славутай "Папялушкі" Шарля Перо?

— Складана, канешне. Але калі б мне далі свабоду інтэрпрэтацыі казкі, магчыма, і пагадзіўся б. Тэкст я змяніць не магу, але змяціць Папялушку ў сучасныя ўмовы — цалкам у маіх магчымасцях. Але, ведаецца, калі ўяўляю сабе Фею, чамусьці бачу ружовы колер, а гэта не мой фаварыт. Таму, напэўна, адмовіўся б.

— А які колер ваш любімы?

— Чырвоны. У гэтым плане — ілюстрацыі класічнай казкі — я з задавальненнем узяўся б за "Чырвоны Каптурчык". Так і бачу яе "кропелькі" чырвонага каптурчыка на белым аркушы...

Гутарыла Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ
На ілюстрацыях: кніжная графіка Аліўе Талека.

Графічныя легенды

Сімвалізм постмадэрна ад Юліяна Ёрданава

Да 23 чэрвеня ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва працуе выстаўка аднаго з лідараў сучаснай еўрапейскай графікі — Юліяна Ёрданава з Балгарыі. Юліян Ёрданоў — асоба не выпадковая ў свеце графікі. Цяжка знайсці прыхільніка гэтага віду выяўленчага мастацтва, які не быў бы знаёмы з яго работамі. Апантаная аддасць прафесіі, творчы педантызм і ўпартасць прынеслі яму сусветнае прызнанне, якое неаднойчы пацвярджалі шматлікія прызы і адзнакі міжнародных конкурсаў у розных краінах свету.

памылкі, у друкаванай графіцы гэта цяжка і часта немагчыма: яна вымагае дысцыпліны і поўнай канцэнтрацыі на працэсе...".

Многія работы Юліяна Ёрданава маюць сваёй асновай здабыткі культуры сусветнага выяўленчага мастацтва, грэчаскую міфалогію, балканскі эпос. Але мастак надбудоўвае свае ўласныя артэфакты, знаходзіць кожны раз новыя рашэнні, камбінуючы рэалістычную выяву з фармальнай кампазіцыйнай пабудовай. Аўтар не абмяжоўвае сябе ў выбары дакладнай стылістычнай манеры — тут ёсць павевы сюррэалізму, фантастычнага рэалізму, неаготыкі, фэнтазі, — але буйны рэтраспектыўны прагляд, магчымасць якога дала экспазіцыя ў музеі, што ўключыла ў сябе 175 твораў, схіляе да ўжывання тэрміну "постмадэрнавы сімвалізм".

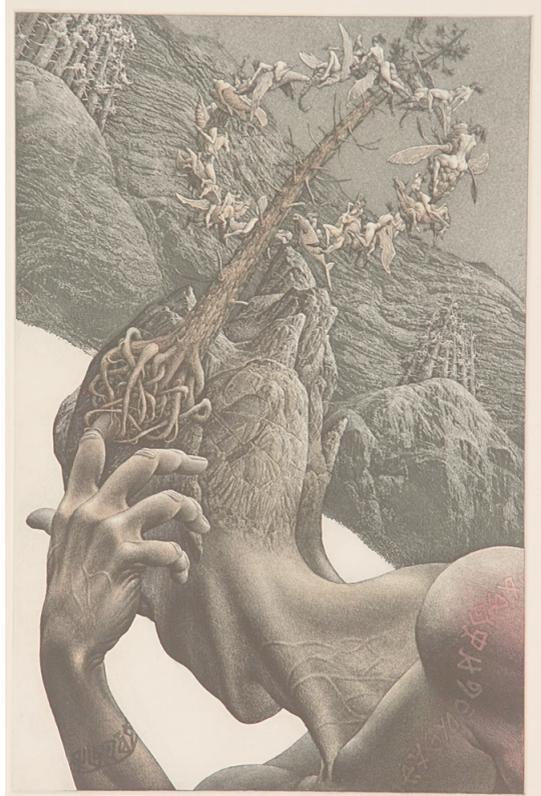
Ю.Ёрданоў. З цыкла "Збытыя мары".

Экспрэсіўная дэфармацыя і смелыя ракурсы сталі адметнымі характарыстыкамі ў творчасці Юліяна Ёрданава. Беручы за аснову элементы старадаўняй архітэктурны і ўводзячы археалагічныя архетыпы, мастак — міліметр за міліметрам — выбудовае сваю асабістую рэальнасць. Прастора праламляецца і час замірае ў графічных творах, якія літаральна захопліваюць глядача ў палон праз адвольныя перацканні аўтарскіх трансфармацый матываў готыкі, барока, сцэсіі і сюррэалізму. "Заўсёды адчуваю вялікае задавальненне, калі магу ўзнавіць глыбіню прасторы", — прызнаецца творца.

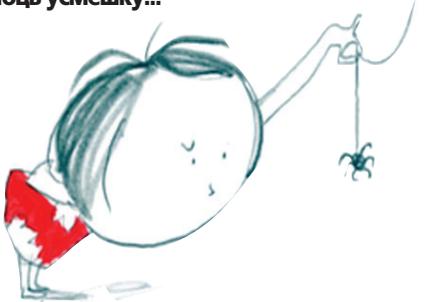
Пластычнае рашэнне кампазіцыі — гэта заўжды ўдала знойдзены баланс магутных мас і далікатна прапрацаваных дэталей. Мастак віртуозна гуляе формамі, ператварае адны рэчы ў іншыя, трансфармуе чалавечыя целы ў элементы архітэктурны, замыкае ў новыя складаныя формы. Экспрэсіўна схопленая ідэя праходзіць шматлікія насленні і дэталёва распрацоўваецца. Па меркаванні мастака, "...графіка патрабуе шмат сіл, цяжкіх і часу. У адрозненне ад жывапісу ды малюнка, дзе вы можаце лёгка і хутка выпраўляць

На выстаўцы паказаны шырокі дыяпазон графічных тэхнік: вольныя малюнакі вялікіх памераў, графічныя аркушы ў тэхніках літаграфіі і афорты ўтварылі экспазіцыю вялікай залы, а прастора галерэі ўверсе прадставіла цыклы эксплірысаў аўтара, створаныя ў розныя гады. Мастак пакінуў у дар музею 20 афортаў, якія зоймуць пачэснае месца ў калекцыі.

Ганна ЦІХАНОВА,
куратар выстаўкі, загадчык
навукова-экспазіцыйнага
аддзела Музея сучаснага
выяўленчага мастацтва

Ю.Ёрданоў. "Кола". З цыкла "Горныя казкі".

Адным з найбольш папулярных персанажаў мастацкіх і мультыплікацыйных фільмаў для дзяцей з'яўляецца русалка. Беларускі вобраз гэтай міфалагічнай істоты адлюстраваны ў народных абрадах, якія і да сённяшняга дня сям-там захоўваюць сваю жывую традыцыю бытавання.

Русальны турівэнт

Каб даведацца, што ўяўляе з сябе жывая русальна абраднасць, карэспандэнт "К" далучыўся да экспедыцыі, арганізаванай Інстытутам культуры Беларусі, у вёску Вялікі Бор Хойніцкага раёна, дзе з глыбокай даўніны адзначаецца Русалле. Выбар мясцовасці — невыпадковы. Па словах кандыдата філалагічных навук, аўтара манаграфіі "Русальная традыцыя беларусаў" Уладзіміра Сівіцкага, на Беларусі русальны абрад сёння мала пашыраны і захоўваецца, пераважна, на Паўднёва-Заходнім Палессі.

Але захаваць звычай было б немагчыма без удзелу мясцовага насельніцтва. Да прыкладу, сёлета некаторыя культработнікі прапаноўвалі перанесці пачатак святкавання на больш ранні час, на што была атрымана катэгорычная адмова з боку жыхароў вёскі: у тым і сэнс абрадавай дзеі, што яна можа праводзіцца ў строга вызначаны час. Як адзначыла старшыня Велікаборскага сельсавета Ала Кузьменка, ніякіх аб'яў адносна правядзення абраду ў вёсцы не размяшчаецца: кожны жыхар вёскі ведае, што праз тыдзень пасля Тройцы адбудзецца Русалле па васьмай вечара — калі каровы прыйдуць з палеткаў.

Так атрымалася і сёлета. Літаральна за паўгадзіны да пачатку абраду можна было бачыць, як сталья жыхары вёскі і дзеці глядзяць сабе вянкі, упрыгожаныя палявымі і садовымі кветкамі, а таксама гуртом ствараюць вялікія сакральныя вянок, які задзейнічаны ў абрадавых відовішчах. Побач, у атачэнні двух хлопцаў, рыхталася русалка, якая з нецярплівацю чакала сваёй "зорнай гадзіны": узначаліць святочнае шэсце. Віта Бордак прыехала ў Вялікі Бор, дзе часта бывае, з вёскі Судкова па запрашэнні сяброў і з радасцю пагадзілася "ператварыцца" на некалькі гадзін у міфалагічную істоту.

Дарэчы, хто мог быць русалкаю? На гэтае пытанне дапамаглі адказаць удзельніцы мясцовага фальклорнага гурта, якія суправаджалі абрад адпаведнымі спевамі. Як аказалася, у вёсцы загадзя выбіралі прыгожую і, разам з тым, незамужнюю дзяўчыну, якая, да таго ж, мусіла добра бегач, уцякаючы ад натоўпу ў жыта. Ды і часам, прывзваліся бабулі, дзяўчаты самі прасяцаць быць русалкамі.

Што рабіць, каб абрад не застаўся без спеўнай традыцыі?

Над русальным вогнішчам.

Сярод шматлюднага натоўпу ў святочным шэсці можна ўбачыць зусім маленькіх вялікаборцаў, якія далучаюцца да абраду, хутчэй, на падсвядомым узроўні, і больш стальных дзяцей, для каго Русалле — чарговая нагода павесяліцца, паўдзельнічаць у спаборніцтвах, а таксама старэйшае пакаленне, што таксама не цуралася выхапіць сабе галінку ці кветку з сакральнага вянка, асвечанага над вогнішчам: лічыцца, што зеляніна з вянка, таксама як і з убранства русалкі, спрыяе ўрадлівасці, а таксама асабістому шчасцю чалавека.

Што чакае абрад у бліжэйшай перспектыве? Ці будзе ён захоўвацца праз дзясяткі гадоў? Дадзеныя пытанні хвалююць не толькі сённяшніх носьбітаў традыцыі, але і мясцовых кіраўнікоў, якія ініцыююць уключэнне згаданага абраду ў спіс нематэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці нашай краіны. Якія ж шанцы ў велікаборскага Русалля? На гэты конт падзялілася сваімі думкамі загадчык сектара

па ахове гісторыка-культурнай спадчыны ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Наталля Хвір. Па яе словах, з уключэннем у спіс гэтага аб'екта нематэрыяльнай спадчыны праца з апошнім толькі распачнецца. Трэба разумець, што ўключэнне ў Дзяржспіс — не самамэта, бо неабходна прыкласці ўсе намаганні, каб захаваць абрад у жывой традыцыі і, разам з тым, не нанесці яму шкоды тымі ж турбамі.

Загадчык аддзела Інстытута культуры Беларусі Ала Сташкевіч мяркуе, што неабходна больш дэталёва даследаваць гэты абрад і адраджаць яго страчаныя а р х а -

ічныя элементы. Да прыкладу, яшчэ адносна нядаўна ў рамках абраду ўдзельнічалі дзве русалкі, якіх вялі ў адваротны бакі вёскі. Непакоіць даследчыцу і наступны момант: нягледзячы на тое, што ў абрадзе задзейнічана даволі шмат дзяцей ды моладзі і такім чынам адбываецца пераемнасць, ніхто, акрамя толькі некалькіх удзельніц народнага калектыву, не сцявае аўтэнтычныя песні. У выніку абрад можа застацца без спеўнай традыцыі.

Тым не менш, думаецца, абрад, які выклікае спрэч добрыя, пазітыўныя эмоцыі і, адначасова, нясе глыбокую архаіку, мусіць быць узяты пад ахову дзяржавы, але, разам з тым, і стаць даступным для турыстаў, найперш — аматараў нематэрыяльнай культуры. Тым больш,

У чым плюсы каталога?

Музейная прастора — цяпер кругласутачна

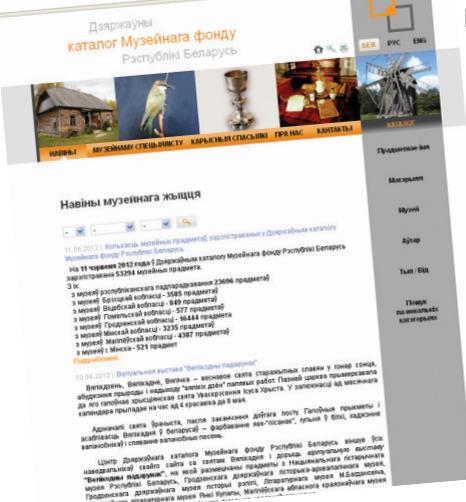
Усе айчыныя скарбніцы на адной пляцоўцы будуць прадстаўлены не толькі ў рамках сёлетняга Музейнага форуму, але і ў віртуальнай прасторы. Ужо сёння ў сістэме Дзяржаўнага каталога Музейнага фонду Рэспублікі Беларусь прадстаўлены 72 са 157 устаноў культуры гэтага тыпу, а колькасць апрацаваных апісанняў прадметаў з іх фондаў па стане на 11 чэрвеня бягучага года склала 53 294 адзінак.

Па словах загадчыка аддзела інфармацыйна-метадалагічнага забеспячэння дзейнасці Дзяржаўнага каталога Музейнага фонду Рэспублікі Беларусь Наталлі Гярмацкай, на сённяшні дзень па колькасці далучаных да праекта музеяў у лідарах — Міншчына: усе 23 установы рэгіяна прадстаўлены на сайце <http://dkmf.by>.

Дзякуючы таму, што на сайце Дзяржаўнага каталога пастаянна абнаўляецца статыстыка, між музеямі адбываецца своеасаблівае спаборніцтва. У выніку можна ўбачыць, што пэўная ўстанова даслала толькі адно апісанне, а іншая — некалькі тысяч. Так, пер-

ны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь і Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы. Разам з тым, Людміла Скакун, старшы навуковы супрацоўнік згаданага вышэй аддзела, паведаміла, што для выступаўлення на сайце непасрэдна супрацоўнікамі Дзяржкаталога праводзіцца дэталёвы адбор найбольш цікавых прадметаў з улікам іх прэзентабельнасці. На думку супрацоўнікаў Цэнтра Дзяржаўнага каталога, менавіта дзякуючы прадстаўленню на сайце складаецца ўяўленне пра калекцыі таго або іншага музея. Да прыкладу, можна ўжо зараз сказаць, што калекцыі асобных раённых музеяў адпавядаюць узроўню абласных. Дапамогай рэгіёнам з'яўляюцца таксама метадычныя матэрыялы для спецыялістаў на сайце Дзяржкаталога, якія пастаянна папаўняюцца. Не выпадкова яны з'яўляюцца самымі папулярнымі раздзеламі сайта.

Трэба адзначыць, што ў Дзяржкаталогу цяпер прадстаўлены ўсе шэсць тыпаў музейных прадметаў. У прыватнасці, Беларускі дзяржаўны музей народнай архітэктуры і побыту перадаў на сервер апісанні некаторых нерухомых помнікаў. Дзякуючы Гродзенскаму дзяржаўнаму гісторыка-археалагічнаму музею і Магілёўскаму абласному краязнаўчаму музею імя Е.Р. Ракі тысяч. Так, пер-

манавя, была распрацавана класіфікацыя і тэрміналогія для апісання калекцый натуральна-гістарычных крыніц. Наяўнасць у базе прадметаў розных тыпаў спрыяе фарміраванню тэматычных віртуальных калекцый. Паколькі ў Дзяржкаталогу прадстаўлена

багатая калекцыя фотаздымкаў і паштовак 1914-га — 1917-га, у Людмілы Скакун з'явілася ідэя: да 1 верасня зладзіць віртуальную выстаўку, прысвечаную Першай сусветнай вайне, дзе прадставіць і багавы дзеянні на тэрыторыі Беларусі, і побыт салдат, і іхні вольны час. Гэта будзе трэці віртуальны выставачны праект Дзяржкаталога.

Нельга абысці ўвагай і тэхнічныя нюансы. Так, па словах Наталлі Гярмацкай, у першым квартале бягучага года Дзяржаўны каталог атрымаў доўгачаканы сервер рэзервовага капіравання даных, які працуе 24 гадзіны ў суткі, дзякуючы чаму адбываецца страхавое капіраванне інфармацыі.

Прэзентацыя ж дзейнасці Дзяржаўнага каталога адбудзецца пад час Музейнага форуму ў Гродне на стэндзе Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь.

К.А.

Такую выяву вобраза Багародзіцы, якая не так даўно праявілася на ствале дрэва, шануюць у Губарэвічах.

што Хойніцкаму раёну, аднаму з найбольш пацярпелых ад аварыі на Чарнобыльскай АЭС, ёсць што паказаць і чым пахваліцца. Да прыкладу, цудоўным краязнаўчым музеем, які літаральна пару гадоў таму перабраўся ў адрастаўраную сядзібу канца XVIII стагоддзя. Акрамя таго, арыгінальную экспазіцыю мае і музей "Трагедыя Чарнобыля". Там жа, у вёсцы Суджава, стаіць і два іншыя артэфакты гістарычных эпох і падзей: будынак колішняга бровара, а таксама гусенічны трактар ТТ на пастаменце як сімвал колішняй калектывізацыі ў гэтым рэгіёне.

І ўсё ж самым прыцягальным аб'ектам для турыстаў у Хойніцкім раёне сёння з'яўляецца дрэва ў вёсцы Губарэвічы, што за тры кіламетры ад зоны забруджанай радыёнуклідамі. Літаральна колькі месяцаў таму на яго паверхні выявілася дзіўнае адлюстраванне вобраза Багародзіцы, пакланіцца якому, па сведчаннях начальніка аддзела культуры райвыканкама Валянціна Баранавы, прыязджаюць не толькі беларусы. Людзі прыносяць да нерукачыннага абраза ручнікі, якімі падпяразваюць дрэва ды ўзносяць свае малітвы да Бога аб дапамозе, у тым ліку аб выратаванні нашага краю ад наступстваў тэхнагеннай катастрофы. Думаецца, такі маршрут, дзе будуць прадстаўлены матэрыяльны і нематэрыяльныя аб'екты, абавязкова зацікавіць турыстаў ды інвестараў.

Кастусь АНТАНОВІЧ,
наш спецкарэспандэнт
Мінск — Хойніцкі раён — Мінск
Фота аўтара

А.Магілеўскі ўспамінае: "...Генін працаваў з захапленнем, можна сказаць, у экстазе. Кожная фігура перапрацоўвалася па 10 — 15 разоў, пакуль мастак не знаходзіў яе поўнасьцю скончанай... Бясконца колькасць папяровых эскізаў была раскідана па падлозе; тут жа, на сталах і падаконніках, валяліся кучы пастэльных крэйдаў, якія ён папрывозіў з-за мяжы. Яму прыносіла задавальненне нядбайна прайсціся нагамі па накідах і чарнавых эскізах: яны прымалі, на яго погляд, "паціну часу" і тым самым абагульняліся. Гэта было, мабыць, самым шчаслівым перыядам яго нага прабывання ў Маскве, бо потым, калі фрэска была выканана на франтоне, з ёй адбылося здарэнне амаль незвычайнае ў практыцы фрэскіста: мастацкі савет яе не прыняў і велізарная праца на рыштаваннях, цягам лета, была перакрыта вапнавым раствором..." Захаваўся алоўкавы малюнак А.Магілеўскага, дзе Генін адлюстраваны ў працэсе работы над кардонам.

Дык што ж здарылася? Чаму Савет, нягледзячы на бяспрэчна высокія мастацкія якасці фрэскі, яе не зацвердзіў, хаця ўся кампазіцыя ўжо была перанесена з кардонаў на сцяну франтона павільёна? А тут прыйшлі таварышы ў фуражках з сінімі акалышкамі ў форме НКУС і фрэску Геніна закітавалі вапнавым раствором... Цяпер цяжка сказаць, хто менавіта з Наркамата земляробства вырашыў павільён "Саўгасы" перарабіць пад павільён "Зерне", а значыць, адпаведна гэтаму змяніць і тэму фрэскі. Невядома, ці было прапанавана Геніну зрабіць новую фрэску, але тут здарылася наступнае. Справа ў тым, што кіраўнікі Наркамата земляробства і начальнікі будаўніцтва выстаўкі аказаліся... ворагамі народа. Наркам земляробства і куратар выстаўкі Міхаіл Чарноў 7 лістапада 1937 года быў арыштаваны па справе "антысавецкага праватрацкіскага блока" і вясной 1938-га — расстраляны. Замест яго наркамам прызначылі Роберта Эйхе, якога праз год напаткала трагічная доля свайго папярэдніка. Галоўны архітэктар выстаўкі Вячаслаў Алтаржэўскі таксама быў арыштаваны. Але яму "пашанцавала": яго адправілі ў ГУЛАГ Варкуты, і ўсе яго збудаванні, у тым ліку і павільён, падлягалі поўнай пераробцы. Праўда, Алтаржэўскага ўжо ў 1943 г. вызвалілі (такія архітэктары на піку вайны былі неабходныя краіне), і ён вярнуўся да прафесійнай дзейнасці. Дарэчы, потым, пасля вайны, майстар спраектаваў маскоўскую гасцініцу "Украіна"...

Канешне, Генін зламаўся, хаця яму вельмі пашанцавала: яго не кранулі органы НК, і ён, наўны, яшчэ спадзяваўся, што яго фрэску ўсё ж пакажуць, калі канчаткова аформіць усю плошчу перад будынкам выстаўкі. І вось тут у мяне ўзнікае пытанне: чаму Геніна мінула "чаша сям" і ён не трапіў пад "чырвоное махавое кола" рэпрэсій? Для гэтага ж былі ўсе перадумовы: эмігрант, меў за мяжой маёмасць, сяброў, сярод якіх, канешне ж, былі і тыя, хто да савецкай улады ставіўся негатыўна; доўга жыў у Германіі, якая, праўда, у 38-м яшчэ была ў "сяброўскіх адносінах" з СССР, але фінал гэтага "сяброўства" быў для ўсіх відавочны... Словам, адказу на такое пытанне ў мяне няма. А Магілеўскі ў сваіх успамінах гэтую тэму асцярожна абыходзіць...

Летам 1939 года Генін з'язджае на адпачынак у горад Таруса на дачу Магілеўскіх. Сам Магілеўскі

(Заканчэнне. Пачатак у №№ 21 — 23.)

...Амаль два гады Генін распрацоўваў эскізы і кардоны фрэскі "Збор ураджаю ў СССР" у двухпакаёвай кватэры ў маскоўскім Вішнякоўскім завулку. Працаваў па 10 — 12 гадзін у суткі, нягледзячы на боль у хворай назе, якая не згіналася. Усе, хто бачыў гэтую падрыхтоўчую работу (мастакі М.Чарнышоў, І.Мазель, М.Налева, А.Магілеўскі, А.Ціхаміраў), у адзін голас пацвердзілі, што твор у выніку можа атрымацца выдатным: і па ідэальна спаянай кампазіцыі, і па колеры пяшчотна-ружаватых, халаднавата-зеленаватых, блакітных, залацістых і вішнёвых тонаў, і па вобразах шасціметровых фігур шчаслівых калгаснікаў, якія трымаюць у паднятых руках снапы і плады...

А.Магілеўскі. "Роберт Генін у майстэрні". 1941 г.

АВАНТУРНЫ ГЕНІЙ ГЕНІНА

Дык пашанцавала ці не мастаку з Высокага?

Р.Генін. "Вясковы пейзаж".

так апісвае тагачасны стан Геніна: "У душэўным акружэнні ён ачуняў і пераконваў нас, што не кіне, пры ўсіх акалічнасцях, свой любімы занятак — працу ў манументальным жывапісе... Чалавек ён быў мужны і вельмі настойлівы, асабліва, калі гэта датычылася мастацтва..."

1 жніўня 1939-га Сельскагаспадарчая выстаўка адкрылася без фрэсак Геніна. Дарэчы, пасля вайны павільён быў знесены і на яго месцы пабудавалі іншы. У тым жа 1939-м у Геніна пачаліся праблемы і з жыллем. Да гэтага ён марнеў у Замаскварэччы ў маленькім цёмным завулку. І раптам аказаўся... бяздомным! Спачатку Сакратарыят МОССХа даў яму васьміметровы пакой на Маслаўцы, а праз паўгода, без усякіх тлумачэнняў, адабраў яго на карысць нейкага таварыша

Тараканава. Бяздомнага Геніна прытуліў мастак Марк Налева — стары сябра яшчэ па Монпарнасе пачатку 1910-х. Налева ўсе гэтыя гады пакутаваў ад незажылай раны на назе, атрыманай у баі пад Вердэнам, дзе мастак ваяваў у французскай арміі, і таму зараз жыў у адной вялікай камунальнай кватэры ў доме па Газетным завулку, побач з вуліцай Горкага, насупраць Цэнтральнага тэлеграфа. І таму Генін быў для яго нейкім светлым прамянем у шэрым быцці. Хаця абодвум, з іх хворымі нагамі, было цяжка падумаць у пакой па аднамаршвай крутой металічнай лесвіцы. Пасля смерці Марка ў 1940 годзе Генін працягваў жыць у ягоным пакоі, потым змяніў яго на іншы, але ў тым жа доме, дзе суседам аказаўся таксама знаёмы мастак — С.Нікрыцін.

А тут пачалося будаўніцтва будынка "ўсіх часоў і народаў" — Палаца Саветаў. І архітэктар Б.Іафан запрасіў Геніна прыняць удзел у распрацоўцы манументальных эскізаў роспісаў для гэтага "восьмага цуду свету" — на месцы ўзварнага храма Хрыста Збавіцеля. Акрылены такой прапановай, мастак натхнёна працаваў у раёне Чырвонай Прэсні ў будынку былой царквы разам з Ф.Федароўскім, Я.Лансерэ і П.Корыным. Цэлымі днямі ён рысаваў, кампанаваў эскізы, часам у натуральную велічыню, рабіў каларовыя кардоны для будучых кампазіцый "Збор ураджаю", "Шахцёры", "Самалётбудульнікі". І больш за тое: пісаў тэарэтычныя артыкулы пра задачы, якія стаяць перад мастакамі-манументалістамі — удзельнікамі

такога грандыёзнага праекта. Адзін з такіх артыкулаў — пад назвай "Насценны жывапіс і яго тэхніка" — з'явіўся ў часопісе "Архитектура СССР" № 6 у 1939 годзе. Але да таго часу, як на месцы фундамента так і не пабудаванага 420-метровага Палаца напрыканцы 1958 года з'явіўся басейн "Масква", Генін не дажыў. У 1990-я тут паўстаў адбудаваны наноў храм Хрыста Збавіцеля.

...На пачатку вайны Генін страціў сваё жыллё ў Газетным завулку (дом падлягаў зносу), і тады адзін з галоўных савецкіх архітэктараў Барыс Іафан прадаставіў яму два пакойчыкі на пятым паверсе дома ў Саймонаўскім завулку, супраць таго месца, дзе будаваўся Палац Саветаў. Але ўсё гэта мастаку ўжо мала радала. Вайна выбіла яго з раўнавагі. Трывожныя звесткі з франтоў прыводзілі Геніна ў стан хвалявання, неспакою. Дапамагаў морфій. Стаў ужываць яго амаль штодзённа. Дзе ён толькі яго даставаў? Словам, Генін не ведаў, што рабіць і куды сябе дзецц як інваліду. Хацеў пайсці ў апалчэнне — не ўзялі. А тут пачалася эвакуацыя дзяржаўных устаноў, у тым ліку персаналу Палаца Саветаў. Але Генін і тут аказаўся непатрэбны: у ліку эвакуіраваных не значыўся... Яшчэ вясной 1941-га сям'я Магілеўскіх зняла дачную кватэру ў Загорску. Часам туды прыязджаў і Генін і нават зняў побач пакойчык. А калі вайна наблізілася да Масквы, Роберт Львовіч у Загорску не застаўся і вярнуўся ў сталіцу, каб быць побач з яе абаронцамі. А мо проста шукаў сабе хутэйшую смерць? Ну а што было далей, я ўжо раскажаў у пачатку curriculum vitae — жыццяпісу — Роберта Львовіча Геніна.

А яшчэ вельмі шкада, што практычна нічога з даваеннай манументальнай спадчыны мастака савецкага перыяду не захавалася. Зніклі ўсе работы, якія былі ў ягонай майстэрні. А ў выстаўках са станковымі творами ён не удзельнічаў, прытым, што за апошнія чатыры перадаенныя гады толькі ў Маскве іх прайшло звыш ста. І нават у сакавіку 1939-га прапусціў такую грандыёзную выстаўку з 1015 твораў, як "Індустрыя сацыялізму", у якой удзельнічала ажно 479 савецкіх мастакоў, бо ўсе сілы, вопыт і веды гэтыя абвостраны індывідуаліст Генін аддаваў у СССР толькі манументальнай творчасці, як бы забыўшыся на тое, што ён быў ад прыроды бліскучым жывапісцам, гравёрам і ілюстратарам... Дык што засталася ад гэтай выкароднай аддачы на карысць Краіны Саветаў? Поўнае забыццё...

Астатнія творы Геніна дасавецкага перыяду былі раскіданы па прыватных калекцыях свету: ад Германіі, Францыі, Швейцарыі, Галандыі з ШША. Праўда, адзін нямецкі мастацтвазнаўца — Ральф Энтш — здолеў сабраць частку твораў Геніна і ўпершыню пасля вайны прадставіць іх у Германіі на трох выстаўках 1970-х гадоў. А вось каля 20 работ, якія не так даўно набыў адзін з буйных беларускіх банкаў, вярнуліся на радзіму Геніна і будуць хутка экспанавацца на выстаўцы мастакоў "Парыжскай школы" ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі.

У заключэнне хачу выказаць шчырую ўдзячнасць пецярбургцу Аляксею Радзівонаву, бо менавіта ён, па сутнасці, першым адкрыў для нас, сучаснікаў, імя генія Геніна. І без яго даследаванняў, заснаваных на дакументах ды ўспамінах сяброў мастака, не было б і майго дадзенага артыкула.

Барыс КРЭПАК

МУЗЕИ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ Мастоцтва Беларусі XII — XIX стст.
■ Мастоцтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
■ Мастоцтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
■ Мастоцтва краін Усходу XV — XX стст.
■ Мастоцтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
■ Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.

Выстаўкі:
■ "Веткаўскія іконы XVIII — XIX стст. у шытых бісерных акладах" (з фонду Веткаўскага музея імя Ф.Р. Шклярава і прыватных калекцый).
■ "Іван Айвазоўскі і марскі пейзаж XIX — XX стст." (60 твораў з фонду НММ).
■ "Вясна душы" (традыцыйны нацыянальны кітайскі жывапіс "гохуа").
■ Партрэт **Войцэха Пуслоўскага** пэндзля **Валенція Ваньковіча**.
■ **Слуцкія паясы** з фонду Нацыянальнага мастацкага музея Літвы.

■ "Трансфармацыя ў..." (жывапіс В.Зянько і скульптура В.Малахава).
■ "Беларускі абстрактныянізм".

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 327 87 96.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "Цярноўнік крэсаў".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён.
Тэл.: 507 44 68.

■ Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦАГА-БІРУЛІ Ў Г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст.". ■ Выстаўка рускага жанравага жывапісу XIX — пачатку XX стст.

МУЗЕИ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.

■ Экспазіцыі:

■ "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "Водбліскі ваеннай славы".
■ "Мастоцтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст.".
■ "Вайна 1812 г. у гісторыі Мінска".
Выстаўкі:
■ "Палац вялікіх князёў літоўскіх у Вільнюсе" (са збору Нацыянальнага музея-палаца вялікіх князёў літоўскіх у Вільнюсе).

■ Пастаянная экспазіцыя. **Выстаўкі:**
■ "Мір стары — Мір новы" (фотадыяпазіцыя).
■ "Кветкі для Марыі" (Л.Зарубіна).
■ "Мірскі замак — перліна Сярэднявечча" (С.Верамейчык).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

■ Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
■ Выстаўка "Мастак на вайне"

з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.
■ Інтэрактыўная гульня "У пошуках Папараць-кветкі".

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.

Выстаўкі:
■ "Апякункі паэтычных нябёс" (літаратурна-дакументальная).

Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

Выстаўкі:

■ "Бансай" (карлікавыя дрэвы Дзмітрыя Віхарова).
■ Беспрэцэдэнтны мастацкі праект "Палацавы комплекс" (актуальныя работы беларускіх мастакоў: скульптура, інсталяцыі, відэа, фатаграфія і жывапіс).
■ "Гомель будзеца" (да 870-годдзя першай згадкі пра горад у летапісных крыніцах).
■ "Старадаўнія гарады Беларусі ў кнігах і арэфактах"

Экспазіцыя:

"Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы".

Выстаўкі:

■ "Свет класікі" (звыш 80 арыгінальных твораў XIX ст. з кніжнага збору князёў Паскевічаў).
■ Работы скульптара Э.Астаф'ева (у рамках выставачна-адукацыйнага праекта "Класікі беларускага мастацтва XX ст.").
Паўночнае крыло палаца
Выстаўкі:
■ Пакой крывых люстэркаў (пакой смеху).
■ "Свет звяроў Гомельшчыны".
■ Куток жывых экзатычных рэптылій.

Зімовы сад

Свет субтрапічных раслін і жывёл.
Працуюць рэстаўрацыйны майстэрні і аддзел па турызме (вул. Кірава, 8).

ГРОДЗЕНСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ РЭЛІГІІ

г. Гродна, вул. Замкавая, 16.
Тэл.: (8-0152) 74 25 13.

Экспазіцыі:

■ "Рэлігія і культура ў Беларусі" (ад старажытных часоў да канца XVIII ст.: хрысціянства канфесіі, іслам, іудаізм).
■ "Эпоха. Час. Будынак" (гісторыя палаца, дзе размешчаны музей).
Выстаўкі:
■ "З крывіцы спрадвечных" (традыцыйная культура беларусаў).

ГОМЕЛЬСКИ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
■ Выстаўка "Захаваем на вякі. Новыя пастанупленні і набыткі са збору Гомельскага абласнага музея ваеннай славы".
■ На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.
■ "Музей крміналістыкі".

ГАЛЕРЭИ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.

Юбілейныя выстаўкі:

■ Сяргей Кірушчанка (сучасны жывапіс).
■ Уладзімір Сытчанка (графіка).
■ Іван Козел (жывапіс).

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСИТЕТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, Кастрычніцкая плошча, 1
(Палац Рэспублікі).
Тэл.: 327 26 12.

■ Выстаўка па выніках Адкрытага рэспубліканскага конкурсу творчых работ сярод навучэнскай моладзі "Будучыня, якую мы хочам".

ПАСПЯШАЙЦЕСЯ НА ПОШТУ!

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА II-е ПАЎГОДДЗЕ 2012 ГОДА

Падпісныя індэксы:
індывідуальная падпіска — 63875,
ведамасная падпіска — 638752.

■ "Экспануецца ўпершыню. З пастанупленню 2011 г. у збор Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь".
■ "Каштоўныя ўзоры" (золата ў помніках дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва і пісьменства).
Дом-музей ІЗ'езда РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ "Беларусь. Салдаты Перамогі" (у гонар Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне).
ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"
г.п. Мір, Караліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Караліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

(з фонду Мастоцкага музея Віцебскага абласнога краязнаўчага музея).
■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

■ Пастаянная экспазіцыя. "Жыццё і творчасць Янкі Купалы".
■ "Неўміручая Паўлінка" (да 100-годдзя напісання Янкам Купалам п'есы "Паўлінка").
■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў

■ "Песня Дзвіны Тараса Хадкевіча" (кнігі).
■ "Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам".
■ "Тэатральныя лялькі — госці музея".

БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя. **Выстаўкі:**
■ "Партызанскі лагер".
■ "Паспяваенная вясна".

ГОМЕЛЬСКИ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.

ТЭАТРЫ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР

ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс.: 334 11 56.

■ 18, 19 — "Яўгеній Анегін" (опера ў 3-х дзеях) П.Чайкоўскага.
■ 20 — "Раманс на усе часы" (музычныя вечары ў Вялікім).
■ 21 — "Вечар сучаснага балета на Малой сцэне".
■ 22 — "Кармэн-сюіта" (балет) Ж.Бізе — Р.Шчадрына.
■ 23 — "Вечары Вялікага тэатра ў палацы Радзівілаў" (Нясвіж).

ЗАСТУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКИ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс.: 334 60 08.

■ 18 — "Адэль" (драма) Я.Таганова.
■ 19 — "Белы анёл з чорнымі крыламі" (сучасная драма) Д.Балыка.
■ 20 — "Дарагая Алена Сяргеёўна" (псіхалагічная драма) Л.Разумоўскай.
■ 21 — "Нязваны госць" (меладрама) С.Бартохайва.
■ 22 — "Ліфт" (хроніка аднаго злачынства) Ю.Чарняўскай.

БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.
Гастролі Святлоўскага дзяржаўнага тэатра музычнай камедыі

■ 16 — "Храни меня, любимая..." (музычная прытча) А.Пантыкіна.
■ 17, 21 — "Прынцэса цырка" (аперэта) І.Кальмана.
■ 18, 23 — "Чорт і нявінніца" (мюзікл) А.Троваёлі.
■ 19 — "www.силиконовая дура.net" (рэаліці-мюзікл) А.Пантыкіна & К.Рубінскага.
■ 20 — "Цётка Чарлі" (музычная камедыя-фарс) А.Фельцмана.
■ 22 — "Кацярына Вялікая" (музычныя хронікі часоў Імперыі) С.Дрэзніна.

ШТОТЫДНЁВАЯ
ГРАМАДСКА —
АСВЕТНІЦКАЯ
ГАЗЕТА

Выдаецца з кастрычніка 1991 года
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ
Рэдакцыйная калегія:
Лілія АНАНІЧ, Уладзімір АРЛОЎ, Міхаіл БАРАЗНА, Уладзімір ГІЛЕП, Ірына ДРЫГА, Аляксей ДУДАРАЎ, Кацярына ДУЛАВА, Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ, Міхаіл КАЗІНЕЦ, Віктар КУРАШ, Барыс СВЯТЛОЎ, Святлана СУХАВЕЙ, Міхаіл ФІНБЕРГ, Леанід ШЧАМЯЛЁЎ, Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:
Марына САМОНЧАНКА (адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў:
Констанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Пётр ВАСІЛЕЎСКИ, Таццяна КОМАНАВА, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН.

Спецкарэспандэнты:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.

Загадчык аддзела фоталюстрацый — Юрый ІВАНОЎ

Карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС

Мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД

Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77.

Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх.

Тэлефоны: (017) 290 22 50, (017) 286 07 97, (017) 334 57 23

Тэлефон/факс: (017) 334 57 41

Рэкламны аддзел: тэл. (017) 334 57 41

www.kimpress.by

E MAIL: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.

Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі.

Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы.

"Культура", 2012. Індэксы 63875, 638752

Наклад 7689

Падпісана ў свет 14.06.2012 у 18.30

Замова 2658

Дзяржаўнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".

ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009.

пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва"

Ліцэнзія на выдавецкую дзейнасць ЛВ №02330/0003879 ад 17 красавіка 2009 г.

Дырэктар — ПРЫКО Алег Васільевіч

Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна

Намеснік дырэктара па маркетынгу — СІДАРЭНКА Антон Васільевіч

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77.

Тэл.: (017) 290 22 50 (прыёмная).

Бухгалтэрыя: тэл.: (017) 334 57 35

9 771994 478007 1 2 0 2 4